

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om utnämning av domare och till komplettering av vissa andra lagar med bestämmelser om domstolspersonalens språkkunskaper

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås bestämmelser om de behörighetsvillkor angående kunskaper i finska och svenska som gäller för domare, föredragande vid domstol, tingsfiskaler och notarier vid tingsrätt samt sakkunnigledamöter vid domstol med uppdraget som bisyssla.

Enligt förslaget skall en sådan domare vid en enspråkig domstol som utnämns enligt lagen om utnämning av domare ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningens språk inom domstolens domkrets. Detta motsvarar kravet att domarna skall behärska språket fullständigt, vilket ingick i den tidigare lagen. Dessutom krävs det att domare vid enspråkiga domstolar skall ha nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket.

Enligt förslaget skall en sådan domare vid en tvåspråkig domstol som utnämns enligt lagen om utnämning av domare ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningens språk inom domstolens domkrets och nöjaktig förmåga att i tal och skrift an-

vända det andra språket.

I rättskipningen vid domstolarna deltar också föredragande, tingsrätternas tingsfiskaler och notarier samt domstolarnas sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla. Dessa utnämns inte enligt lagen om utnämning av domare. I domstolarnas sammansättning spelar dessa personer dock en så viktig roll att det är ändamålsenligt att föreskriva om deras kunskaper i finska och svenska i respektive organisatoriska lag. På detta sätt kan man säkerställa att de har tillräckliga språkkunskaper för att handlägga och avgöra ärenden och mål. I propositionen ingår därför förslag till lagar som gäller ändring av lagen om utnämning av domare, hovrättslagen, tingsrättslagen, lagen angående Högsta förvaltningsdomstolen, lagen om förvaltningsdomstolarna, lagen om försäkringsdomstolen, lagen om arbetsdomstolen, marknadsdomstolslagen, militära rättegångslagen och lagen om behandling av besvärärenden vid patent- och registerstyrelsen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING	4
1. Inledning	4
2. Nuläge	4
2.1. Gällande lagstiftning	4
2.2. Nuläget.....	8
2.3. Ålands särskilda status	9
2.4. Genomförandet av samernas språkliga rättigheter vid domstolarna.....	9
2.5. Övriga språk	10
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen.....	10
4. Propositionens verkningar	11
4.1. Ekonomiska verkningar.....	11
4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	11
4.3. Miljökonsekvenser.....	12
4.4. Verkningar för medborgarna.....	12
5. Beredningen av propositionen	12
6. Samband med andra lagar	12
DETALJMOTIVERING	14
1. Lagförslag	14
1.1. Lag om ändring av lagen om utnämning av domare	14
1.2. Lag om ändring av 6 § hovrättslagen.....	16
1.3. Lag om ändring av tingsrättslagen.....	17
1.4. Lag om ändring av 2 a § lagen angående Högsta förvaltningsdomstolen	18
1.5. Lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna	19
1.6. Lag om ändring av lagen om försäkringsdomstolen	20
1.7. Lag om ändring av 6 § lagen om arbetsdomstolen.....	21
1.8. Lag om ändring av marknadsdomstolslagen.....	22
1.9. Lag om ändring av militära rättegångslagen.....	22
1.10. Lag om ändring av 9 § lagen om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen	23
2. Närmare bestämmelser	23
3. Ikraftträdande	24
4. Lagstiftningsordning.....	24

LAGFÖRSLAGEN	25
om ändring av lagen om utnämning av domare	25
om ändring av 6 § hovrättslagen.....	26
om ändring av tingsrättslagen	27
om ändring av 2 a § lagen angående Högsta förvaltningsdomstolen.....	28
om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna	29
om ändring av lagen om försäkringsdomstolen.....	30
om ändring av 6 § lagen om arbetsdomstolen.....	31
om ändring av marknadsdomstolslagen.....	32
om ändring av militära rättegångslagen	32
om ändring av 9 § lagen om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen	33
BILAGA	34
PARALLELLTEXTER	34
om ändring av lagen om utnämning av domare	34
om ändring av 6 § hovrättslagen.....	36
om ändring av tingsrättslagen	37
om ändring av 2 a § lagen angående Högsta förvaltningsdomstolen.....	39
om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna	40
om ändring av 6 § lagen om arbetsdomstolen.....	42
om ändring av 9 § lagen om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen	43

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Lagen angående den språkkunskap, som skall av statstjänsteman fordras (149/1922) och senare ändringar har upphävts genom lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003), vilken träder i kraft den 1 januari 2004. Enligt 6 § 2 mom. i den nya lagen skall bestämmelser om språkkunskapskrav för domartjänster ingå i lagen om utnämning av domare (205/2000), men för närvarande saknas sådana bestämmelser i den lagen.

I detta sammanhang är det skäl att göra en ny bedömning av de behörighetsvillkor som gäller domarnas kunskaper i finska och svenska. Avsikten är att föreskriva sådan språkbehörighet som domarna behöver för att fullgöra de skyldigheter som myndigheterna åläggs genom språklagen (423/2003).

2. Nuläge

2.1. Gällande lagstiftning

Enligt gällande lag angående den språkkunskap, som skall av statstjänsteman fordras skall domare i enspråkiga ämbetsdistrikt fullständigt behärska det språk som talas av befolkningsmajoriteten inom ämbetsdistriktet och de skall ha förmåga att förstå landets andra språk och förmåga att i tal behjälpligt använda det andra språket. I tvåspråkiga ämbetsdistrikt skall domare fullständigt behärska befolkningsmajoritetens språk och ha förmåga att i tal och skrift använda landets andra språk.

Bestämmelser om domstolarnas språkstatus återfinns i 2 § och 8–10 § statsrådets förordning om den språkliga indelningen av ämbetsdistrikt och självstyrelseområden åren 2003–2012 (1174/2002). I enlighet med detta är domstolarnas ämbetsdistrikt, dvs. domkretsar, antingen en- eller tvåspråkiga. Denna indelning gäller endast nationalspråken, dvs. finska och svenska, men däremot inte even-

tuella andra språkgrupper i området, t.ex. den ryska minoriteten. I denna proposition används uttrycken befolkningsmajoritetens språk inom domkretsen och det andra språket.

Enligt 1 § i den gällande förordningen om ådagaläggande av kunskap i finska och svenska språken (442/1987) skall de kunskaper i finska och svenska som fordras för statlig tjänst ådagaläggas antingen genom särskilda språkexamina eller anses förvärvade i samband med studier. Denna förordning kommer att upphävas då den nya språklagstiftningen träder i kraft den 1 januari 2004. Statsrådet har den 12 juni 2003 utfärdat en förordning om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (481/2003). Enligt den nya förordningen förblir systemet med språkexamina för statsförvaltningen i stort sett oförändrat.

De kunskaper i finska och svenska som krävs av statstjänstemän visas i dagens läge i praktiken i regel i samband med högskoleexamen. Enligt 5 § 1 mom. 2 punkten förordningen om juridiska examina (86/1996) skall studerande i de studier som ingår i rättsnotarie- eller kandidatexamen eller på annat sätt visa sig ha förvärvat sådana kunskaper i finska och svenska som krävs för en tjänst inom ett tvåspråkigt ämbetsdistrikt för vilken högskoleexamen är ett krav, och som är nödvändiga med tanke på det egna området.

Förordningen om juridiska examina kommer sannolikt att upphävas genom en förordning om universitetsexamina som håller på att beredas vid undervisningsministeriet. Det är meningen att den förordningen skall träda i kraft samtidigt som de ändringar av universitetslagen (645/1997) som är under beredning, dvs. den 1 augusti 2005. Bestämmelsen om språkkunskaper som ingår i examen kommer dock sannolikt att kvarstå oförändrad. På detta sätt garanteras möjligheterna för den som haft finska som skolspråk och som avlagt juridisk examen att söka anställning vid tvåspråkig myndighet eller domstol utan extra studier i svenska och utan särskilt

språkprov. Eftersom en juridisk examen också är en tjänsteexamen och ett föreskrivet behörighetsvillkor för flera statliga tjänster är det motiverat att synkronisera de språkkunskaper som hör till studierna med de behörighetskrav som gäller för tvåspråkiga myndigheter eller tvåspråkiga domstolar även om de som avlägger examen kanske söker sig till enspråkiga områden.

Enligt 1 § lagen angående den språkkunskap, som skall av statstjänsteman fordras krävs för erhållande av en tjänst som förutsätter slutexamen vid högskola att den sökande fullständigt behärskar befolkningsmajoritetens språk inom ämbetsdistriktet samt att han eller hon, i tvåspråkiga ämbetsdistrikt, har förmåga att i tal och skrift använda landets andra språk och i enspråkiga ämbetsdistrikt, förmåga att förstå landets andra språk. I enspråkiga ämbetsdistrikt förutsätts dessutom utöver detta allmänna krav även förmåga att behjälpligt använda det andra språket.

Enligt 6 § 1 mom. lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda, vilken träder i kraft vid ingången av 2004, krävs för en statlig anställning där högskoleexamen enligt lag eller förordning är ett behörighetsvillkor, vid tvåspråkiga myndigheter utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom myndighetens ämbetsdistrikt samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i det andra språket. Vid en enspråkig myndighet krävs utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i myndighetens språk samt nöjaktig förmåga att förstå det andra språket. Bestämmelsen är dock inte tillämplig på domare.

Utnämningen av domare och domares behörighetsvillkor fastställs i lagen om utnämning av domare. Enligt 1 § 2 mom. är följande tjänster sådana domartjänster som avses i lagen om utnämning av domare: tjänsterna som president och ledamot vid högsta domstolen, tjänsterna som president och ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen, tjänsterna som president, hovrättslagman och hovrättsråd vid hovrätterna, tjänsterna som lagman och tingsdomare vid tingsrätterna, tjänsterna som överdomare och förvaltningsrättsdomare vid förvaltningsdomstolarna, tjänsterna som överdomare, lagman och försäkringsrättsdomare vid försäkringsdomstolen, tjänsterna

som president och arbetsdomstolsråd vid arbetsdomstolen, tjänsterna som överdomare och marknadsrättsdomare vid marknadsdomstolen samt tjänsterna som jordrättsingenjör vid de tingsrätter som är jorrdomstolar.

Enligt 6 § 1 mom. hovrättslagen (56/1994) är assessor och fiskal föredragande vid hovrätten. Föredragande vid hovrätten skall ha avlagt juris kandidatexamen. I fråga om deras språkbehörighet blir sålunda 6 § 1 mom. lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda tillämplig. Föredragande vid hovrätten bereder bl.a. domstolens avgöranden och i denna uppgift är behovet av språkkunskaper inte mindre än det språkkunskapsbehov som gäller för domare. Den som arbetar som föredragande meriterar sig dessutom för framtida tjänster som domare och en föredragande kan också förordnas till en domaruppgift. Enligt 9 § hovrättslagen kan en erfaren föredragande fungera som ledamot av hovrätten i många mål och ärenden. Därför är det motiverat att förutsätta att föredragandena skall ha samma språkkunskaper som domare.

Enligt 13 a § tingsrättslagen (581/1993) kan det vid tingsrätten finnas tjänster som jordrättsingenjör för mål och ärenden som skall behandlas av jorrdomstolen. Enligt 13 a § 2 mom. kräver tjänsterna som jordrättsingenjör en för uppgiften lämplig diplomingenjörsexamen inom lantmäteribranschen vid en teknisk högskola och god erfarenhet av verkställande av fastighetsförrättningar och god förtroenhet med värdering av fastigheter. Jordrättsingenjörerna utnämns i den ordning som fastställs i lagen om utnämning av domare (1 § 2 mom. 9 punkten). De behörighetsvillkor angående språkkunskap som nu föreslås fogade till lagen om utnämning av domare kommer sålunda att gälla också jordrättsingenjörer, men eftersom behörighetsvillkoren angående jordrättsingenjörernas utbildning ingår i tingsrättslagen är det för tydlighetens skull ändamålsenligt att införa bestämmelserna om deras språkkunskaper i den lagen. Dessa behörighetsvillkor föreslås motsvara de språkbehörighetsvillkor som föreslås till lagen om utnämning av domare.

Med stöd av 4 § tingsrättslagen kan juriskandidater beredas möjlighet till domstolspraktik som notarier vid tingsrätterna.

Den som önskar arbeta som notarie söker praktikantplats direkt vid den tingsrätt som han eller hon har valt. Förordnandet som notarie utfärdas av hovrätten på framställning av lagmannen och det har ansetts att det ankommer på lagmannen att kontrollera att den sökande har tillräckliga språkkunskaper.

I fråga om notariernas språkkunskaper är 6 § 1 mom. lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda tillämplig. I gällande lagstiftning anges det dock inte om notariernas språkkunskaper skall bestämmas enligt språkstatus i den tingsrätt som han eller hon förordnas till eller enligt hovrättsdistriktets språkstatus. I tingsrättslagen ingår inga behörighetsvillkor om uttryckligen notariernas språkkunskaper. I praktiken har det dock krävts att notarierna skall ha de språkkunskaper som krävs av domare vid domstolar med samma språkstatus. En notarie gör sin domstolspraktik för att bli behörig för domartjänst. Han eller hon deltar i rättskipningen och sitter som domare. Därför är det motiverat med samma språkbehörighetsvillkor för både notarier och domare.

Enligt 3 a § tingsrättslagen kan det finnas tingsfiskalstjänster vid tingsrätterna. Tingsfiskalerna skall ha avlagt juris kandidatexamen. En tingsfiskal är i många mål och ärenden behörig som domare utan särskilt förordnande och därför är det motiverat med samma språkbehörighetsvillkor för både tingsfiskaler och domare.

I tingsrättslagen ingår också bestämmelser om lekmän, dvs. nämndemän, vid tingsrätterna. Nämndemännen väljs av kommunfullmäktige. Enligt 7 § 2 mom. tingsrättslagen skall de nämndemän som väljs i en kommun representera kommuninvånarna så rättvist som möjligt, bl.a. i fråga om de språkliga förhållandena i kommunen. Hittills har inga språkkunskapskrav uppställts för nämndemännen. Det ankommer på kommunen att se till att de valda nämndemännen har tillräckliga språkkunskaper för sin uppgift.

I sjölagen (674/1994) finns bestämmelser om behöriga underrätter (sjörättsdomstolar) bl.a. för mål och ärenden som gäller sjöförklaring och kvarstad på fartyg. Det finns åtta tingsrätter som arbetar som sjörättsdomstolar. Åbo hovrätts och Helsingfors hovrätts domkrets har vardera två sådana tingsrätter

och de övriga hovrätternas domkretsar en. Enligt 21 kap. 1 § 3 mom. sjölagen skall två i sjöfartsväsendet kunniga och erfarna samt ojäviga personer vara närvarande och biträda domstolen som sakkunniga när domstolen behandlar mål och ärenden som hör till området för sjörätten. Sakkunnigas närvaro behövs dock inte om ordföranden så beslutar med hänsyn till sakens ringa betydelse eller beskaffenhet. De sjöfartskunniga förordnas av respektive tingsrätt. I praktiken är det sjökaptener som utses till sakkunniga.

De sakkunniga skall biträda rätten med lämpliga utredningar i nautiska och sjötekniska frågor. De har rätt att ställa frågor till en sakägare eller ett vittne, antingen genom rättens ordförande eller direkt. De sjöfarts-sakkunniga deltar inte i beslutsfattandet på samma sätt som nämndemännen och de har inte domarstatus. Därför behandlas inte frågan om deras språkkunskaper i denna proposition. Respektive tingsrätt har dock sett till att de personer som förordnats till sakkunniga haft tillräckliga språkkunskaper för att delta i behandlingen.

Enligt 48 § statstjänstemannalagen (750/1994) har föredragande vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen domarstatus. Enligt 8 § lagen om högsta domstolen (74/1918) och 9 § 2 mom. lagen angående Högsta förvaltningsdomstolen gäller för föredragandena i fråga om behörighetsvillkor och utnämningssgrunder det som bestäms i lagen om utnämning av domare. Detta betyder att de språkbehörighetsvillkor som nu föreslås till lagen om utnämning av domare blir tillämpliga även på föredraganden trots att dessa inte utnämns enligt den lagen.

I handläggningen och avgörandet av vissa ärenden vid högsta förvaltningsdomstolen deltar, utöver de lagfarna ledamöterna, också sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla. Dessa sakkunnigledamöter är antingen miljö-sakkunnigråd eller överingenjörsråd. Enligt 2 a § 3 mom. lagen om högsta förvaltningsdomstolen är behörighetsvillkoret för miljö-sakkunnigråd lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska eller naturvetenskapliga området samt förtrogenhet med uppgifter som hör till området för den lagstiftning som skall tillämpas. Enligt 9 § lagen

om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen (576/1992) är behörighetsvillkoret för överingenjörsråd slutexamen vid en teknisk högskola och förtrogenhet med patentärenden. Enligt gällande lag saknas behörighetsvillkor som gäller miljöskunnigrådets och överingenjörsrådets språkkunskaper.

I förvaltningsdomstolen deltar, utöver de lagfarna ledamöterna, också en sakkunnigledamot i handläggningen och avgörandet av vissa grupper av ärenden. Bestämmelserna om dessa sakkunnigledamöter finns i 7–9 § lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999). Enligt 8 § 2 mom. skall en sakkunnigledamot ha avlagt högskoleexamen. Sakkunnigledamöterna, som innehar sitt uppdrag som bisyssla, och deras suppleanter utnämns av statsrådet på framställning av justitieministeriet. Lagen om utnämning av domare tillämpas sålunda inte på sakkunnigledamöterna fastän de arbetar under domars ansvar med de ärenden som de avgör. Inte heller är 6 § 1 mom. lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda tillämplig på sakkunnigledamöterna eftersom de inte är anställda i vare sig tjänste- eller arbetsavtalsförhållande utan arbetar med stöd av ett sakkunnigförordnande. Enligt gällande lag finns det sålunda inte några behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöternas språkkunskaper.

Förvaltningsrättsdomare inom tekniska och naturvetenskapliga områden som deltar i handläggningen och avgörandet av ärenden enligt vattenlagen och miljöskyddslagen utnämns enligt 5 § 2 mom. lagen om förvaltningsdomstolarna i enlighet med lagen om utnämning av domare (1 § 2 mom. 5 punkten). De behörighetsvillkor angående språkkunskaper som nu föreslås till lagen om utnämning av domare blir sålunda tillämpliga också på dem.

Enligt 10 § lagen om förvaltningsdomstolarna är förvaltningsrättssekreterare och notarier föredragande vid förvaltningsdomstolarna. Behörighetsvillkor för förvaltningsrättssekreterarna är juris kandidatexamen och för notarierna lämplig högskoleexamen. Detta betyder att 6 § 1 mom. lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda blir tillämpligt på samtliga föredragande i

fråga om språkbehörigheten. Föredragandena skall bl.a. bereda domstolens avgöranden och i denna uppgift är behovet av språkkunskaper inte mindre än det språkkunskapsbehov som gäller för domare. Den som arbetar som förvaltningsrättssekreterare meriterar sig dessutom för framtida tjänster som domare. Därför är det motiverat att förutsätta att föredragandena skall ha samma språkkunskaper som domare.

Enligt 2 § 2 mom. lagen om försäkringsdomstolen (132/2003) finns det vid försäkringsdomstolen, utöver de lagfarna ledamöterna, också läkarledamöter, ledamöter som är förtrogna med arbetsförhållanden eller företagsverksamhet och ledamöter som är förtrogna med militärskadeärenden. Statsrådet förordnar sakkunnigledamöterna på framställning av justitieministeriet i enlighet med bestämmelserna i lagen (4 § 2 mom., 5 § 2 mom., 11–12 §). Enligt 4 § 1 mom. skall läkarledamöterna och deras suppleanter vara legitimerade läkare. Några behörighetsvillkor angående deras språkkunskaper har inte fastställts. Enligt 5 § skall sakkunnigledamöterna vara förtrogna med arbetsförhållanden eller företagaverksamhet eller med militärskadeärenden. Inte heller för dessa sakkunnigledamöter har det fastställts några språkkunskapskrav.

Enligt 2 § lagen om arbetsdomstolen (646/1974) utnämner republikens president arbetsdomstolens president och ledamöter. Utnämningen av och behörighetsvillkoren för domstolens president och för arbetsdomstolsråden regleras i lagen om utnämning av domare. Även språkkunskapskraven kommer att omfattas av denna regel när de föreslagna ändringarna av lagen om utnämning av domare träder i kraft. Enligt 2 § 2 mom. skall två ledamöter av arbetsdomstolen ha avlagt sådan examen som krävs för domartjänst och de skall vara förtrogna med arbetsförhållanden. För dessa ledamöter med uppdraget som bisyssla har det inte fastställts några behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna. Enligt 2 § 3 mom. skall det vid arbetsdomstolen dessutom finnas åtta ledamöter som är förtrogna med arbetsförhållanden och fyra ledamöter som är förtrogna med tjänsteförhållanden. För varje ledamot utnämns suppleanter på samma sätt. För dessa ledamöter som

utnämns enligt 3 mom. och som har uppdraget som bisyssla har det inte heller fastställts några behörighetskrav angående vare sig utbildning eller språkkunskaper.

Enligt 4 § marknadsdomstolslagen (1527/2001) deltar, utöver de lagfarna ledamöterna, också sakkunnigledamöter med uppdraget som bisyssla i behandlingen i marknadsdomstolen. Dessa ledamöter förordnas av statsrådet på framställning av justitieministeriet. I 5 § 2 och 3 mom. räknas de behörighetskrav upp som gäller för sakkunnigledamöterna. Dessa krav omfattar bl.a. högre högskoleexamen. I marknadsdomstolslagen fastställs inga behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöternas språkkunskaper.

Vid marknadsdomstolen finns också marknadsrättsssekreterare. Enligt 7 § 1 mom. marknadsdomstolslagen är behörighetsvillkoret för dem juris kandidatexamen och därför blir 6 § 1 mom. lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda tillämpligt.

Enligt 1 § militära rättegångslagen (326/1983) handläggs militära rättegångsären den vid allmänna underrätter i den ordning som är fastställd i lag. Ändring skall sökas vid Helsingfors hovrätt och därefter vid högsta domstolen. Underrätterna behandlar militära rättegångsären den med sammansättningen en ordförande och två militära ledamöter (3 § 1 mom.). När militära rättegångsären den handläggs i hovrätten och, med vissa reservationer, i högsta domstolen skall det finnas två militära ledamöter utöver den ordinarie sammansättningen (3 § 2 och 3 mom.). Enligt 10 § militära rättegångslagen skall den ena av underrättens militära ledamöter vara officer och den andra skall vara institutofficer, underofficer eller innehavare av militär specialtjänst eller en krigsman som hör till manskapet. Militär ledamot av hovrätten skall vara officer av minst majors grad och militär ledamot av högsta domstolen skall ha minst överstes grad. I gällande lag finns inga behörighetsvillkor som gäller de militära ledamöternas språkkunskaper.

Bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna hos domstolarnas kanslipersonal utfärdas genom en särskild förordning av statsrådet. Justitiemi-

steriet bereder förordningen så att den kan träda i kraft samtidigt som den nya språklagen och den lagstiftning som hör samman med den.

2.2. Nuläget

I samband med arbetet på denna proposition utreddes nuläget genom en enkätundersökning om domstolarnas språkresurser. Undersökningen gällde samtliga tvåspråkiga och vissa enspråkiga domstolar.

Bedömningen av enkätsvaren visar att det vid domstolarna finns ambitioner att betjäna klienterna på såväl finska som svenska. I praktiken är dock förmågan att arbeta på bägge språken mer begränsad. Detta beror bl.a. på att nivån på kunskaperna i det språk som används av befolkningsminoriteten inom ämbetsdistriktet ofta sjunker till följd av att de anställda behöver språket i så ringa utsträckning och inte kan upprätthålla det. I enkätsvaren betonar man behovet av kontinuerlig språkutbildning och ger uttryck för en vilja att delta i utbildning. Enligt svaren bör goda språkkunskaper beaktas vid lönesättningen, dvs. den som upprätthåller sina kunskaper i båda språken bör, i form av bättre lön, få känna att språkkunskaperna har betydelse för hans eller hennes duglighet i tjänsten.

Utifrån de inkomna svaren kan man göra bedömningen att domstolarnas språkresurser allmänt taget var tillräckliga vid de domstolar som har hela landet som sin domkrets.

Vid tingsrätterna och förvaltningsdomstolarna fanns större variation i språkkunskaperna. Bristerna i kunskaperna i det andra språket var störst vid enspråkigt finska domstolar. Också vid de tvåspråkiga domstolar med finska som majoritetsspråk som på det hela taget har beredskap att behandla mål och ärenden på ämbetsdistriktets minoritetsspråk finns det en betydande andel domare som saknar sådana praktiska språkkunskaper som handläggningen av mål och ärenden eller skötseln av andra uppgifter förutsätter. Dessa domare kan t.ex. inte hålla förhör eller läsa dokument på ämbetsdistriktets minoritetsspråk trots att de har de formella språkkunskaper som krävs enligt lag.

I enkäten utreddes också domstolarnas be-

hov av utomstående tolk- och översättningstjänster. Svaren gav vid handen att utomstående tolk- och översättningstjänster måste anlitas även av tvåspråkiga domstolar i någon mån.

Vidare bör man märka att det inte finns någon särskild statistik över sådana mål och ärenden som handläggs på ett enda språk, men där de facto såväl finska som svenska används. Det kan t.ex. vara fråga om mål och ärenden där målsäganden eller ett vittne använder sin rätt att använda sitt eget språk oberoende av handläggningsspråket eller fall där såväl finska som svenska dokument tas emot. Också här förutsätts det att domaren har förmåga att verkställa de språkliga rättigheterna, oberoende av om det är fråga om en enspråkig eller en tvåspråkig domstol.

2.3. Ålands särskilda status

Landskapet Åland och de 16 åländska kommunerna är enspråkigt svenska. Domstolarna i landskapet, Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol arbetar på svenska liksom de övriga statliga myndigheterna. I 37 § självstyrelselagen för Åland ingår dock en bestämmelse som gäller den finska minoriteten på Åland och invånarna i det övriga Finland. Denna bestämmelse ger finska medborgare rätt att använda finska inför domstol och andra statsmyndigheter i landskapet.

Enligt 7 § i den nya språklagen finns språkbestämmelserna angående landskapet Åland i självstyrelselagen för Åland. Detta betyder att språklagen och lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda inte blir tillämpliga på Åland. De bestämmelser som med stöd av dessa lagar utfärdas om behörighetsvillkor angående stats-tjänstemäns språkkunskaper är inte tillämpliga på statsanställda i landskapet Åland. Enligt 42 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland föreskrivs det genom förordning och med landskapsstyrelsens samtycke om den språkkunskap som krävs för statsanställda i landskapet.

Domarna vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utnämns i den ordning som anges i lagen om utnämning av domare

(1 § 2 mom. 4 och 5 punkten). Det föreslås därför att paragrafen om språkkunskapskraven skall få en skrivning som hänvisar till den förordning som kommer att utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland. De behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper för domarna vid de åländska domstolarna kommer att fastställas enligt denna förordning.

Förordningen om de språkkunskaper som skall krävas av statsanställda i landskapet Åland kommer att utarbetas så att den kan träda i kraft samtidigt som de nu föreslagna lagarna och den nya språklagen, dvs. den 1 januari 2004.

2.4. Genomförandet av samernas språkliga rättigheter vid domstolarna

Enligt 17 § 3 mom. grundlagen är samerna ett urfolk som har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Lagen om användning av samiska hos myndigheter (516/1991) reglerar rätten att använda samiska hos myndigheterna. Det finns inga behörighetsvillkor som gäller domarnas kunskaper i samiska. Samernas rätt att använda sitt eget språk inför domstol och att utfå expedition på samiska har i praktiken genomförts med hjälp av tolk och översättning, med några få undantag. När en domartjänst besätts inom samernas hembygdsområde (Enontekis, Enare och Utsjoki kommuner samt Lapplands renbeteslags område i Sodankylä kommun, se 2 § 2 mom. lagen om användning av samiska hos myndigheter) anses det särskilt meriterande att ha kunskaper i samiska även om detta inte är ett behörighetsvillkor i sig för tjänsten (24 § 1 mom.).

Regeringen har avlåtit en proposition om en samisk språklag (RP 46/2003 rd) som avses träda i kraft den 1 januari 2004. I propositionen finns ingen bestämmelse om kunskaper i samiska som särskild merit. Enligt 14 § 3 mom. i lagförslaget gäller lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda i tillämpliga delar i fråga om de behörighetsvillkor som gäller kunskaper i samiska och hur dessa kunskaper skall visas. Denna bestämmelse kommer också att gälla domare. För att dessa två propositioner skall vara i linje med varandra föreslås därför inte några

bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller domarnas kunskaper i samiska i den föreliggande propositionen.

2.5. Övriga språk

Det finns inte några behörighetsvillkor som gäller domarnas övriga språkkunskaper. Enligt 4 kap. 1 § rättegångsbalken och 6 a kap. 1 § lagen om rättegång i brottmål (689/1997) används antingen finska eller svenska som handläggningsspråk vid domstolarna. Inom samernas hembygdsområde kan handläggningsspråket dessutom vara samiska. Motsvarande bestämmelser återfinns inte i förvaltningsprocesslagen (586/1996), men landets nationalspråk har av hävd använts inom såväl förvaltningen som förvaltningsprocessen. Inte heller i denna proposition har det ansetts nödvändigt att uppställa några behörighetsvillkor angående domarnas kunskaper i andra språk. Enligt 2 § 3 mom. språklagen skall det dock vara möjligt för domarna att ge bättre språklig service än vad språklagen förutsätter, de kan t.ex. ta emot dokument på främmande språk utan krav på att dessa skall översättas till finska eller svenska, om inte översättning behövs för att handlägga och avgöra fallet och avsaknaden av en översättning inte äventyrar någons rättsskydd (se GrUB 9/2002).

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Avsikten med denna proposition är att införa bestämmelser om behörighetsvillkoren angående domares språkkunskaper i lagen om utnämningen av domare. Behörighetsvillkoren angående domarnas språkkunskaper skall justeras så att de harmonierar med de språkliga rättigheterna i grundlagen och den nya språklagen. Behörighetsvillkoren skall också vara förenliga med de språkkunskapskrav som gäller för övriga offentligt anställda med högskoleutbildning.

Den nya språklagen och den lagstiftning som hör samman med den förutsätter inte i sig någon allmän utvidgning av de behörighetsvillkor som gäller domarnas språkkunskaper. En helhetsbedömning och utredning-

en av nuläget ger vid handen att de gällande formella behörighetsvillkoren angående kunskaperna i svenska och finska är i stort sett tillräckliga. Behovet av att använda två språk är större vid tvåspråkiga domstolar, men också vid enspråkiga domstolar förekommer det behov av att kunna åtminstone förstå och i viss utsträckning muntligt använda det andra språket. En enspråkig domstol kan dock anlita tolk och låta översätta handlingar hos utomstående översättare. Att leda processen och effektivt se till att de språkliga rättigheterna verkställs i t.ex. tvåspråkiga mål och ärenden förutsätter dock i praktiken åtminstone tillfredsställande kunskaper i minoritetens språk inom tjänsteområdet.

Att fastställa språkbehörighetsvillkor är dock endast ett av tillvägagångssätten för att se till att det finns personal som behärskar såväl svenska som finska vid domstolarna. Det är också ett sätt att garantera språkgruppernas rättssäkerhet i enlighet med grundlagen och språklagen. Den skyldighet som myndigheterna åläggs i 2 § lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda, dvs. att se till att de anställda har tillräckliga språkkunskaper, gäller också domstolarna. Skyldigheten gäller bl.a. upprätthållandet av domarnas och den övriga domstolspersonalens språkkunskaper. De praktiska språkkunskaperna kan förbättras och upprätthållas t.ex. genom arbetsplatsutbildning eller stöd till utbildning som personalen självartar initiativ till.

Domstolarna berörs också av 3 § lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda. Enligt denna skall en myndighet som anställer tjänstemän eller annan personal förvissa sig om att den som anställs har sådana kunskaper som arbetsuppgifterna kräver. Eftersom domarna i regel utnämns av presidenten på framställning av domarförslagsnämnden, har domstolarna inte själva beslutanderätt vid utnämningen eller rekryteringen av domare. Tingsrättens lagman kan därför knappast åläggas i lag att se till att det finns ett tillräckligt antal tingsdomare som behärskar finska och svenska. Enligt 3 § lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda är dock tingsrättens lagman och förvaltningsdomstolens överdomare skyldiga att fästa uppmärksamhet vid den sö-

kandes språkkunskaper och i lagens anda bör de också yttra sig om tillräckligheten då de lämnar utlåtande till domarförslagsnämnden. Detta kan särskilt anses gälla domartjänster vid sådana tingsrätter där domkretsen omfattar ett större område än tingsrättens ordinarie domkrets, t.ex. tjänster vid tingsrätter som fungerar som jordrättsdomstolar eller sjörättsdomstolar.

Enligt 7 § statsrådets förordning om utnämning av domare (427/2000) kan domarförslagsnämnden vid behov ge närmare anvisningar om innehållet i domstolens utlåtande, t.ex. om de sökandes språkkunskaper. Enligt lagen måste också domarförslagsnämnden ta hänsyn till de sökandes språkkunskaper. Att förvissa sig om den övriga domstolspersonalens, t.ex. sakkunnigledamöternas språkkunskaper, ankommer på den fördragande tjänstemannen vid justitieministeriet. Justitieministeriet skall, särskilt vid rekryteringen av sakkunnigledamöter, se till att de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper utannonseras i enlighet med 4 § lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda. Språkkunskaperna hos personer som söker plats som tingsrättsnotarie skall kontrolleras av tingsrätten och hovrätten.

Enligt förslaget kan till domare utnämnas personer som uppfyller de allmänna behörighetsvillkoren och som har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets. Vid enspråkiga domstolar skall de dessutom ha nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket och vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen.

Enligt förslaget skall bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller domarnas språkkunskaper vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland genom förordning av statsrådet.

Genom övergångsbestämmelser skall det säkerställas att den som är utnämnd till en tjänst när lagen träder i kraft fortsättningsvis är behörig i fråga om språkkunskaperna för sådana domartjänster där behörighetsvillkoren är desamma som för den tjänst som han eller hon innehar vid ikraftträdandet. På mot-

svarande sätt kommer behörigheten för domare som utnämnts för viss tid att tryggas fram till utgången av den utsatta tiden.

Det föreslås att behörighetsvillkoren för fördragande, tingsfiskaler och notarier, vilkas behörighet inte fastställs enligt lagen om utnämning av domare, skall kompletteras för språkkunskapskravens del i respektive organisatoriska lag så att de motsvarar de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna för domare. Också för sådana sakkunnigledamöter vid domstolarna som har domarstatus eller som är förordnade att handha domaruppdrag och som deltar i domstolens beslut och alltså sköter offentliga uppdrag föreslås bestämmelser som gäller antingen språkbehörighetsvillkoren eller beaktandet av språkkunskaperna.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

De föreslagna lagändringarna har inga direkta ekonomiska verkningar. Propositionen gäller lagändringar som kompletterar språklagen och närliggande lagstiftning. Inga kostnader följer av att språkbehörighetsvillkoren skrivs in i lagen om utnämning av domare. Förslaget har dock indirekta ekonomiska verkningar eftersom domstolarna enligt 2 § lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda skall se till att de anställda har tillräckliga språkkunskaper för att kunna sköta sina uppgifter på det sätt som språklagen och andra lagar förutsätter. Dessa ekonomiska verkningar har kommenterats i regeringens proposition med förslag till ny språklag och lagstiftning som har samband med den (RP 92/2002 rd).

4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

De föreslagna lagändringarna har inga organisatoriska verkningar och inte heller några betydande verkningar i fråga om personal. Förslaget har dock ett nära samband med 2 och 3 § lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda, enligt vilka domstolarna skall se till att de anställda upp-

rätthåller sina språkkunskaper och i samband med anställningar förvissa sig om de sökandes språkkunskaper.

För domare som har utnämnts innan lagen träder i kraft tryggas behörigheten genom övergångsbestämmelser. För domare och sakkunnigledamöter som är utnämnda för en viss tid tryggas behörigheten genom övergångsbestämmelser till utgången av den ut-satta tiden. När övergångstiden har gått ut kommer det att förutsättas att den som ut-nämns eller förordnas till ett sakkunniguppdrag som kräver högskoleexamen också skall uppfylla de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna. Om personen i fråga inte uppfyller dessa villkor kan han eller hon inte utnämnas eller förordnas till uppgiften. Detta betyder att sakkunnigledamöterna kanske kommer att bytas ut i vissa fall. Vissa verkningar på personalen kan följa av att sakkunnigledamöter byts ut och av rekryteringen av nya sakkunniga.

Enligt övergångsbestämmelserna kan sådana personer som uppfyller de andra behörighetsvillkoren i lagen utom kravet på nöjaktiga muntliga kunskaper i domkretsens andra språk utses till visstidstjänster eller anställas för viss tid vid enspråkiga domstolar, högst fram till den 30 juni 2004, efter det att lagen har trätt i kraft. Avsikten är att ge de personer som uppfyller de övriga behörighetsvillkoren tillräckligt med tid att avlägga språkexamen i det andra språket med åtminstone vitsordet nöjaktiga. Bestämmelsen kan ha vissa verkningar på personalen.

4.3. Miljökonsekvenser

Propositionen har inga miljökonsekvenser.

4.4. Verkningar för medborgarna

Genom de föreslagna lagändringarna efter-stävar man att realisera domstolarnas möjligheter att arbeta på finska och svenska i enlighet med den nya språklagen som träder i kraft den 1 januari 2004. Detta mål eftersträvas genom tydliga och ändamålsenliga behörighetsvillkor som gäller domarnas språkkunskaper. Domarnas rättskipningsarbete innebär betydande utövande av betydande offert-

lig makt och deras språkkunskaper har stor betydelse för genomförandet av den finska och svenska befolkningens språkliga rättigheter och för rättssäkerheten.

5. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts inom en arbetsgrupp som tillsattes av justitieministeriet den 6 mars 2003. Den fick i uppdrag att utarbeta uppdaterade bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller domarnas språkkunskaper.

För arbetet med författningarna utredde arbetsgruppen med hjälp av den tidigare nämnda enkäten de nuvarande domarnas kunskaper i finska och svenska och ta reda på kunskapernas tillräcklighet med tanke på skötseln av tjänsteåliggandena. För att få fram en helhetsbild utreddes också föredragandenas språkkunskaper.

Under arbetet med denna proposition har arbetsgruppen hört företrädare för Utbildningsstyrelsen, högsta förvaltningsdomstolen, arbetsdomstolen, försäkringsdomstolen, marknadsdomstolen, Rovaniemi hovrätt, Rovaniemi förvaltningsdomstol, tingsrätterna i Lappland, Pargas och Åland, Ålands förvaltningsdomstol, Ålands landskapsstyrelse och Svenska Finlands folkting.

Justitieministeriet inbegärde utlåtande om arbetsgruppens betänkande av sammanlagt 44 organ, i huvudsak domstolar, och 41 utlåtanden hade inkommit fram till den 9 oktober 2003. De flesta remissorganen förhöll sig positivt till arbetsgruppens förslag. Utöver detta fäste remissorganen uppmärksamhet vid bl.a. terminologiska frågor och vid att språkkunskaperna för sakkunnigmedlemmarna vid sjörättsdomstolarna inte hade behandlats. Riksåklagarämbetet framförde att arbetet med motsvarande språkbehörighetskrav för åklagarna brådskar.

Regeringens proposition har färdigställts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet utifrån språkkunskapsarbetsgruppens betänkande och de utlåtanden som inkommit.

6. Samband med andra lagar

Denna proposition har samband med den nya språklagen och lagstiftning som hör

samman med den. Enligt 5 § 1 mom. andra meningen i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda skall behörighetsvillkor som gäller finska och svenska alltid fastställas i lag eller förordning, om personalens arbetsuppgifter omfattar betydande utövning av offentlig makt i förhållande till

individens rättigheter och skyldigheter. Enligt 6 § 2 mom. finns bestämmelser om språkkunskapskrav för domartjänster i lagen om utnämning av domare. Språklagen och den lagstiftning som hör samman med den träder i kraft den 1 januari 2004.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lag om ändring av lagen om utnämning av domare

1 §. *Lagens tillämpningsområde.* Enligt förslaget ändras 3 mom. så att den andra meningen stryks som obehövlig. Meningen lyder "Om Ålands förvaltningsdomstol bestäms i lagen om Ålands förvaltningsdomstol (547/1994)" Hänvisningen har varit av informativ karaktär. Den har dock inte gällt förfarandet vid utnämning av domare, eftersom domarna vid Ålands förvaltningsdomstol utnämns i den ordning som anges i lagen om utnämning av domare. Man har dock kunnat få den felaktiga uppfattningen att bestämmelser om domarna vid Ålands förvaltningsdomstol ingår i lagen om Ålands förvaltningsdomstol. Avsikten med ändringen är att förhindra missförstånd.

Att meningen stryks innebär inte någon innehållsmässig ändring av gällande lagstiftning.

11 §. *Allmänna behörighetsvillkor och grunderna för utnämning av domare.* Enligt förslaget kompletteras uttrycket "behörighetsvillkor" i rubriken med ordet "allmänna". Tillägget föranleds av den nya 12 § som också gäller behörighetsvillkor. Inga ändringar föreslås i paragrafens innehåll.

12 §. *Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska.* Enligt förslaget innehåller paragrafen bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller domarnas kunskaper i finska och svenska.

Enligt 1 mom. 1 punkten skall domarna vid enspråkiga domstolar ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningens språk inom domkretsen, vilket motsvarar gällande krav om fullständigt behärskande av språket. Vid enspråkiga domstolar skall domarna dessutom ha nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket. I det nya systemet för språkexamina för statsförvaltningen betygsätts inte muntliga språkkunskaper med vitsordet "hjälpig". Språk-

kunskaperna bedöms med vitsorden nöjaktiga, goda och utmärkta. Detta betyder att gällande bestämmelser, enligt vilka en domare vid en enspråkig domstol skall kunna använda det andra språket behjälpligt i tal, kommer att ersättas med kravet på nöjaktig förmåga att i tal använda det andra språket.

Jämfört med gällande bestämmelser innebär förslaget att behörighetsvillkoret angående det språk som inte är befolkningens språk inom domkretsen skärps vid enspråkiga domstolar. Innebörden i språkbehörighetsvillkoret bestäms genom examensgrunderna för det nya examenssystemet för statsförvaltningen, vilka är under arbete i Utbildningsstyrelsen. Muntliga kunskaper består av två delområden: att förstå ett språk i tal och att själv tala språket. Enligt förslaget skall en domare utöver nöjaktiga muntliga kunskaper också, i enlighet med gällande reglering, ha nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen. Förmågan att förstå ett språk omfattar också förmåga att förstå text på det språket.

Enligt 1 mom. 2 punkten krävs det av domare vid tvåspråkiga domstolar att de har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domkretsen och nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det språk som används av befolkningsminoriteten inom domkretsen. Förslaget innebär inte någon ändring av gällande reglering.

Enligt förslaget skall paragrafens 2 mom. innehålla en hänvisning som gäller domarna vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol. Bestämmelsen är en följd av 42 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland som innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning om den språkkunskap som krävs av statsanställda i landskapet Åland. I språkligt hänseende är de åländska domstolarna likställda med enspråkiga domstolar på det finska fastlandet. I fråga om språkbehörighetsvillkoren kunde, med samtycke av Ålands landskapsstyrelse, bestämmelserna

om enspråkiga domstolar utgöra en modell för arbetet med behörighetsvillkoren för domarna vid de åländska domstolarna.

Paragrafens 3 mom. innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning. Det skall bli möjligt att genom förordning av statsrådet avvika från språkbehörighetsvillkoren i 1 mom. om det genom lag eller med stöd av lag inrättas avdelningar eller tjänster vid en domstol för att trygga de språkliga rättigheterna för domkretsens finska eller svenska befolkning. Detta betyder att då t.ex. en tjänst som svenskspråkig domare inrättas skall de behörighetsvillkor som gäller den domarens språkkunskaper fastställas i en förordning av statsrådet och dessa villkor kan avvika från bestämmelserna i 1 mom. I förslaget har man också gett rum för möjligheten att vid domstolarna inrätta avdelningar, sektioner eller andra motsvarande enheter med ett språk som avviker från det språk som fastställs för domstolen enligt 6 § språklagen. I t.ex. betänkandet "Utvecklande av tingsrättens verksamhet. Betänkande av arbetsgruppen för tingsrättslagen. Justitieministeriets utlåtanden och utredningar 2003:12" föreslås det att tingsrättslagen skall ändras så att det blir möjligt att inrätta avdelningar vid tingsrätten för att trygga att den finsk- och svenskspråkiga befolkningen i ämbetsdistriktet kan få service på sitt eget språk på lika grunder. När detta eller motsvarande reglering genomförs t.ex. i förvaltningsdomstolarna kan det leda till att det behövs sådana behörighetsvillkor i fråga om domarnas språkkunskaper som avviker från bestämmelserna i 1 mom. Med stöd av 3 mom. blir det t.ex. möjligt att ställa språkkunskapskrav som är mer omfattande än kraven i 1 mom., antingen i fråga om såväl finska som svenska eller i fråga om ettdera språket.

Frågan om att inrätta eventuella en- eller tvåspråkiga avdelningar eller enheter vid domstolarna för att trygga den finsk- eller svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter avgörs dock inte här utan i samband med ändringarna av de organisatoriska lagarna för respektive domstol.

Det föreslagna 3 mom. är inte en dispensbestämmelse. Dispens är ett särskilt förvaltningsbeslut som endast gäller den som söker dispens. Genom beslutet om dispens konstateras

det att den sökande är formellt behörig för den tjänst som han eller hon söker, trots att tjänstens samtliga formella behörighetsvillkor inte är uppfyllda. Det föreslagna 3 mom. gäller inte enskilda sökande utan domstolen som organisation. Meningen är att se till att domstolarna är organiserade så att såväl den finska som den svenska befolkningens rätt till rättvis rättegång kan tillgodoses på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt. Detta betyder att språkkunskapskraven för t.ex. sådana svenska domar- eller fördragandetjänster som inrättats för att tillgodose den svenskspråkiga befolkningens rättigheter kan avvika från behörighetsvillkoren i 1 mom. De behörighetsvillkor som fastställts för tjänsten i fråga gäller då samtliga sökande oberoende av modersmål.

Lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda gäller, med undantag av 9 §, också domartjänster. När en domartjänst skall tillsättas beaktas sålunda också sådana sökande som först efter ansökningstidens utgång har visat de språkkunskaper som krävs, om inte detta fördröjer handläggningen av saken (8 §).

13 §. *Dispens.* Paragrafen motsvarar till sitt innehåll gällande 12 §.

Genom *övergångsbestämmelserna* säkerställs det att den som är utnämnd till en domartjänst då den föreslagna ändringen av lagen om utnämning av domare träder i kraft skall, utan hinder av 12 §, fortsätta att vara behörig för sin tjänst samt för sådana tjänster där språkkraven är desamma som för den tjänst som han eller hon har språkbehörighet för när lagen träder i kraft. Domarna vid t.ex. enspråkigt finska tingsrätter kommer att uppfylla språkkraven också för andra tjänster vid samma domstol eller vid andra enspråkigt finska domstolar, även om de inte har den nöjaktiga muntliga förmåga i svenska som förutsätts i 12 § 1 mom. 1 punkten. Genom dessa bestämmelser vill man dock inte likställa olika examensprestationer. Den som är utnämnd till en domartjänst vid en enspråkig domstol när den föreslagna lagen träder i kraft och som har den i lag föreskrivna förmågan att förstå och behjälpligt använda det andra språket i tal har sålunda inte tillräckliga språkkunskaper för en tjänst vid en tvåspråkig domstol.

Också den som utnämnts för viss tid till en tjänst eller ett tjänsteförhållande som domare kommer att ha språkbehörighet för uppgiften till utgången av den fastställda tiden. När denna tid har gått ut kommer det att bli möjligt att utnämna endast personer med språkkunskaper enligt 12 § till denna visstidstjänst eller till detta tjänsteförhållande för viss tid. Detta kommer att gälla också de situationer där den person som skött uppdraget innan lagen trädde i kraft skall utnännas till uppdraget efter det att lagen har trätt i kraft.

När den föreslagna lagen har trätt i kraft kan vid enspråkiga domstolar utnämningar till domartjänster göras på viss tid eller tjänsteförhållanden ingås på viss tid om de upphör senast den 30 juni 2004. Bestämmelsen gäller endast sådana domare vid enspråkiga domstolar som har visat hjälplig muntlig förmåga i det andra språket. Genom revideringen av systemet för språkexamina för statsförvaltningen kommer nivån hjälpliga muntliga språkkunskaper att försvinna. Inom det nya systemet skall domare vid enspråkiga domstolar ha nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det språk som inte är befolkningsmajoritetens språk inom ämbetsdistriktet. Under den sex månader långa övergångstiden har den som är utnämnd till en visstidstjänst möjlighet att avlägga muntligt språkprov med åtminstone vitsordet nöjaktiga. Efter detta är det möjligt att utnämna honom eller henne på nytt till tjänsten eller tjänsteförhållandet i enlighet med 12 §. Meningen med övergångsbestämmelsen är att under en begränsad tid trygga visstidstjänstemännens möjligheter att avlägga det språkprov som behövs.

Övergångsbestämmelserna innebär att domarna i de ovan nämnda fallen kommer att ha formell språkbehörighet för sina tjänster eller tjänsteförhållanden trots bestämmelserna i 12 §.

1.2. Lag om ändring av 6 § hovrättslagen

6 §. *Föredragande vid hovrätten.* Inga ändringar föreslås i fråga om 6 § 1 mom.

Enligt förslaget ändras 2 mom. så att det får bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller kunskaperna i svenska och finska för

föredragande, såväl assessor som fiskal. En föredragande skall ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom hovrättens domkrets. Vid enspråkiga hovrätter förutsätts dessutom nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket. Vid tvåspråkiga domstolar skall föredragande ha förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Enligt de föreslagna bestämmelserna skall språkbehörighetsvillkoren för föredragande motsvara språkbehörighetsvillkoren för domare. Det är motiverat att jämställa de språkkunskapskrav som gäller för föredragande och för domare eftersom föredragandena har i uppgift att bereda domstolens avgöranden. Dessutom skaffar sig föredragandena domarbehörighet i sin föredragandeuppgift och enligt lag kan de också vara ledamöter av hovrätten.

I sak kommer det nya 3 mom. att motsvara det nuvarande 2 mom. För tydlighetens skull föreskrivs det dock att den som förordnas till föredragande skall uppfylla språkkunskapskraven i det ändrade 2 mom.

Genom *övergångsbestämmelserna* säkerställs det, utan hinder av 6 § 2 mom., att den som är utnämnd till en tjänst som föredragande då den föreslagna lagen träder i kraft fortsätter att ha språkbehörighet för tjänsten samt för föredragandetjänster med samma språkrav som för den tjänst som han eller hon hade språkbehörighet för när lagen träder i kraft. Föredragande vid enspråkigt finska hovrätter kommer t.ex. att ha språkbehörighet också för andra föredragandetjänster vid samma hovrätt eller vid andra enspråkigt finska domstolar även om de inte har den nöjaktiga muntliga förmåga i svenska som förutsätts i 6 § 2 mom. 1 punkten. Detta kommer även att gälla föredragande vid enspråkiga hovrätter om de blir föredragande vid någon förvaltningsdomstol med samma språkstatus. Genom bestämmelserna vill man dock inte likställa olika examensprestationer. Den som är utnämnd till en föredragandetjänst vid en enspråkig hovrätt när den föreslagna lagen träder i kraft och som har den i lag föreskrivna förmågan att förstå det andra språket har sålunda inte tillräckliga språkkunskaper för en tjänst vid en tvåspråkig hovrätt.

Också den som utnämns för viss tid till en tjänst eller ett tjänsteförhållande som föredragande innan den föreslagna lagen träder i kraft kommer att ha språkbehörighet för uppgiften till utgången av den fastställda tiden. När denna tid har gått ut kommer det att bli möjligt att utnämna endast personer med språkkunskaper enligt 6 § 2 mom. till tjänsten eller tjänsteförhållandet. Detta kommer att gälla också de situationer där den person som skött uppdraget innan lagen trädde i kraft skall utnännas på nytt till uppdraget efter det att lagen har trätt i kraft.

När den föreslagna lagen har trätt i kraft kan utnämningar till föredragandetjänster på viss tid eller tjänsteförhållanden på viss tid göras vid enspråkiga hovrätter om de upphör senast den 30 juni 2004. Bestämmelsen gäller endast föredragande vid enspråkiga hovrätter som inte har visat nöjaktig muntlig förmåga i det andra språket. Under den sex månader långa övergångstiden har den som är utnämnd till en visstidstjänst eller ett tjänsteförhållande på viss tid möjlighet att avlägga muntligt språkprov med åtminstone vitsordet nöjaktiga. Efter detta är det möjligt att på nytt utnämna honom eller henne i enlighet med 6 § 2 mom. till tjänsten eller tjänsteförhållandet. Meningen med övergångsbestämmelsen är att under en begränsad tid trygga visstidstjänstemännens möjligheter att avlägga det språkprov som behövs.

Övergångsbestämmelserna innebär att föredragandena i de nämnda fallen kommer att ha formell språkbehörighet för sina tjänster eller tjänsteförhållanden trots bestämmelserna i 6 § 2 mom.

1.3. Lag om ändring av tingsrättslagen

4 a §. Enligt förslaget skall en ny 4 a § fogas till tingsrättslagen. I den nya paragrafen ingår bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller tingsfiskalers och notariers språkkunskaper i finska och svenska. Bestämmelser om övriga behörighetsvillkor för tingsfiskaler ingår i lagens 3 a § 2 mom. och bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller examen och skyldigheter för notarierna ingår i 4 §.

Enligt de föreslagna bestämmelserna skall språkbehörighetsvillkoren för tingsfiskalerna

och notarierna motsvara språkbehörighetsvillkoren för domare vid tingsrätter med samma språkstatus. Det är motiverat att jämställa språkkunskapskraven för tingsfiskaler och domare eftersom tingsfiskalerna är en del av domstolens juridiskt utbildade personal. I många fall är tingsfiskalerna behöriga att fungera som domare utan något särskilt förordnande. Notarierna skaffar för sin del behörighet för domartjänster genom domstolspraktiken och de kan också förordnas till domaruppdrag. Det är sålunda motiverat att kräva att också notarierna skall ha samma språkkunskaper som domarna vid tingsrätter med samma språkstatus.

Enligt förslaget skall tingsfiskaler och notarier ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom tingsrättens domkrets. Vid enspråkiga domstolar förutsätts dessutom nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket. Vid tvåspråkiga tingsrätter skall tingsfiskaler och notarier ha nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Enligt förslaget till 4 a § 2 mom. kommer bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna för notarier vid Ålands tingsrätt att utfärdas genom förordning av statsrådet och med stöd av självstyrelselagen för Åland. Bestämmelsen är av informativ typ.

13 a §. Hänvisningen i 1 mom. till beslut av justitieministeriet föreslås ändrad till en hänvisning till förordning av justitieministeriet. Paragrafens 2 mom. motsvarar det gällande momentet.

Ett nytt 3 mom. föreslås om de behörighetsvillkor som gäller kunskaperna i finska och svenska för tjänst som jordrechtsingenjör. Enligt 241 a § fastighetsbildningslagen (554/1995) är Kuopio, Rovaniemi, S:t Michels, Tavastehus, Uleåborgs, Vanda, Vasa och Åbo tingsrätter jorrdomstolar. Om domstolarnas domkretsar bestäms genom statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar i mål och ärenden som skall behandlas av jorrdomstol (163/2001).

Enligt den föreslagna lagen skall den egentliga domkretsen, dvs. domkretsen också i andra mål och ärenden än jordrettsmål, vara avgörande vid fastställandet av begreppet

domkrets enligt 13 a § (exempel: domkretsen för Vasa tingsrätt är Vasa stad, men i jordrechtsärenden och mål är domkretsen lika med Österbottens lantmäteribyrås verksamhetsdistrikt).

Det förutsätts att en jordrechtsingenjör skall ha utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom den tingsrätts domkrets till vilken han eller hon utnämns för att behandla jordrechtsmål och jordrechtsärenden. Vid enspråkiga tingsrätter skall jordrechtsingenjörerna dessutom ha nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda tingsrättens domkrets andra språk. Vid tvåspråkiga domstolar krävs det att jordrechtsingenjörerna har nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Paragrafens 4 mom. motsvarar gällande 3 mom.

Genom *övergångsbestämmelserna* säkerställs det, utan hinder av 4 a § 1 mom., att den som är utnämnd till en tjänst som tingsfiskal då den föreslagna lagen träder i kraft fortsätter att ha språkbehörighet för tjänsten samt för tjänster som tingsfiskal med samma språkkrav som för den tjänst som han eller hon hade språkbehörighet för när lagen träder i kraft. Tingsfiskaler vid enspråkigt finska tingsrätter kommer t.ex. att ha språkbehörighet också för andra tingsfiskaltjänster vid samma tingsrätt eller vid andra enspråkigt finska tingsrätter även om de inte har den nöjaktiga muntliga förmåga i svenska som förutsätts i 4 a § 1 mom.

Genom *övergångsbestämmelserna* säkerställs också att en tingsfiskal som utnämns på viss tid innan lagen träder i kraft kommer att fortsätta att ha språkbehörighet för tjänsteförhållandet i fråga till utgången av den utsatta tiden. Också den som blivit utnämnd till notarie före ikraftträdandet är behörig till praktiktidens utgång.

När den föreslagna lagen har trätt i kraft kan en person i vissa fall utnämnas till en visstidstjänst eller ett tjänsteförhållande för viss tid som tingsfiskal eller notarie vid en enspråkig tingsrätt, om den fastställda tiden går ut senast den 30.6.2004. Bestämmelsen gäller endast sådana tingsfiskaler eller notarier vid enspråkiga tingsrätter som inte har visat nöjaktig muntlig förmåga i det andra språket. Under den sex månader långa

övergångstiden har den som är utnämnd till en visstidstjänst eller ett tjänsteförhållande på viss tid möjlighet att avlägga muntligt språkprov med åtminstone vitsordet nöjaktiga. Efter detta är det möjligt att på nytt utnämna honom eller henne i enlighet med 4 a § 1 mom. till tjänsten eller tjänsteförhållandet. Meningen med övergångsbestämmelsen är att under en begränsad tid trygga visstidstjänstemännens möjligheter att avlägga de språkprov som behövs.

1.4. Lag om ändring av 2 a § lagen angående Högsta förvaltningsdomstolen

2 a §. Enligt förslaget fogas till 2 a § 3 mom. en ny tredje mening om de behörighetsvillkor som gäller kunskaperna i finska och svenska för högsta förvaltningsdomstolens miljösaknunnigråd med uppgiften som bisyssla. Miljösaknunnigråden skall ha goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. Högskoleexamen är ett lagfäst behörighetsvillkor för miljösaknunnigråden. I dagens examenssystem innehåller högskoleexamen ett mognadsprov på examensspråket. Provet visar att den utexaminerade behärskar språket fullständigt (efter revideringen av språkexamina utmärkt förmåga) om han eller hon har fått sin skolutbildning på det språk som examen avläggs på. I examen ingår också det s.k. lilla språkprovet i det andra inhemska språket, genom vilket man visar god eller nöjaktig förmåga att använda språket. Detta betyder att den som avlagt examen på finska och fått sin skolutbildning på finska är formellt behörig för uppdraget som miljösaknunnigråd direkt med stöd av de språkprov som ingår i hans eller hennes examen. På motsvarande sätt är den som avlagt examen på svenska och som i det s.k. lilla språkprovet fått vitsordet goda formellt behörig för uppdraget som miljösaknunnigråd direkt med stöd av de språkprov som ingår i examen.

I propositionen föreslås inte att utmärkt förmåga att använda vare sig finska eller svenska skall utgöra ett formellt behörighetskrav för miljösaknunnigråd med uppgiften som bisyssla. Detta motiveras med att underlaget till högsta förvaltningsdomstolens av-

göranden i regel utarbetas av den som föredrar ärendet. I sin egenskap av sakkunnigledamot är miljö-sakkunnigråden inte heller ordförande för domstolens sammanträden. Det är sålunda inte nödvändigt att för miljö-sakkunnigråden uppställa samma behörighetsvillkor angående deras skriftliga och muntliga språkkunskaper som för domarna och föredragandena vid högsta förvaltningsdomstolen.

Meningen är att genom *övergångsbestämmelser* trygga att den som har blivit utnämnd för viss tid till ledamot med uppdraget som bisyssla innan lagen träder i kraft skall fortsätta att ha språkbehörighet till utgången av den för uppdraget fastställda tiden.

1.5. Lag om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna

8 a §. *Behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöters språkkunskaper.* Enligt förslaget fogas en ny 8 a § till lagen. Paragrafen fastställer behörighetsvillkoren för förvaltningsdomstolarnas sakkunnigledamöter angående deras kunskaper i finska och svenska. En sakkunnigledamot skall ha goda muntliga och skriftliga kunskaper i majoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets. Vid enspråkiga förvaltningsdomstolar skall sakkunnigledamöterna dessutom ha nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket. Vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar skall sakkunnigledamöterna ha nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket. Enligt 8 § 2 mom. lagen om förvaltningsdomstolarna skall förvaltningsdomstolarnas sakkunnigledamöter ha avlagt högskoleexamen för att vara behöriga. I gällande examenssystem innehåller högskoleexamen ett mognadsprov på examensspråket. Provet visar att den utexaminerade behärskar språket fullständigt (efter revideringen utmärkt förmåga) om han eller hon har fått sin skolutbildning på det språk som examen avläggs på. I examen ingår också det s.k. lilla språkprovet i det andra inhemska språket, genom vilket man visar god eller nöjaktig förmåga att använda språket. Detta betyder att den som har avlagt examen på finska och fått sin skolutbildning på finska

kan uppvisa utmärkt förmåga att använda finska och minst nöjaktig förmåga att använda svenska direkt med stöd av de språkprov som ingår i examen. Han eller hon har därför formell språkbehörighet för uppdraget som sakkunnigledamot vid såväl enspråkiga som tvåspråkiga förvaltningsdomstolar. På motsvarande sätt är den som avlagt examen på svenska och som i det s.k. lilla språkprovet fått vitsordet goda formellt behörig för uppdraget som sakkunnigledamot vid såväl enspråkiga som tvåspråkiga förvaltningsdomstolar direkt med stöd av de språkprov som ingår i examen.

I propositionen föreslås inte att utmärkt förmåga att använda vare sig finska eller svenska skall utgöra ett formellt behörighetskrav för sakkunnigledamöterna. Detta motiveras med att underlaget till förvaltningsdomstolens avgöranden i regel utarbetas av den som föredrar ärendet. Sakkunnigledamöterna är inte heller ordförande för sammanträdet. Det är sålunda inte nödvändigt att för sakkunnigledamöterna uppställa samma behörighetsvillkor angående deras skriftliga och muntliga språkkunskaper som för domarna och föredragandena vid förvaltningsdomstolarna.

De behörighetsvillkor som gäller för sakkunnigledamöternas språkkunskaper är också tillämpliga på sakkunnigledamöternas suppleanter.

10 §. *Föredragande.* Enligt förslaget fogas till paragrafen ett nytt 2 mom. som innehåller bestämmelser om behörighetsvillkoren för föredragande vid förvaltningsdomstolarna – såväl förvaltningsrättssekreterare som notarier – i fråga om deras kunskaper i finska och svenska. Det förutsätts att föredragande vid förvaltningsdomstolarna har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets. Vid enspråkiga förvaltningsdomstolar krävs dessutom nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket. Vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar skall föredraganden ha nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Enligt de föreslagna bestämmelserna skall samma språkbehörighetskrav gälla såväl för föredragande som för domare. Det är motive-

rat att jämställa språkkunskapskraven som gäller för föredragande och domare eftersom föredragandena har i uppgift att bereda domstolens avgöranden. Dessutom skaffar sig förvaltningssekreterarna domarbehörighet i uppgiften som föredragande.

Genom *övergångsbestämmelserna* säkrställs det, utan hinder av 10 § 2 mom., att den som är utnämnd till en tjänst som föredragande då den föreslagna lagen träder i kraft fortsätter att ha språkbehörighet för tjänsten samt för andra tjänster som föredragande med samma språkkrav som för den tjänst som han eller hon hade språkbehörighet för när lagen träder i kraft. Föredragande vid enspråkigt finska förvaltningsdomstolar kommer t.ex. att ha språkbehörighet också för andra föredragandetjänster vid samma eller vid andra enspråkigt finska domstolar även om de inte har den nöjaktiga muntliga förmåga i svenska som förutsätts i 10 § 2 mom. Detta kommer också att gälla föredragande vid enspråkiga förvaltningsdomstolar som blir föredragande vid någon hovrätt med samma språkstatus. Genom bestämmelserna vill man dock inte likställa olika examensprestationer. Den som är utnämnd till en föredragandetjänst vid en enspråkig förvaltningsdomstol när den föreslagna lagen träder i kraft och som har den i lag föreskrivna förmågan att förstå det andra språket har sålunda inte tillräckliga språkkunskaper för en tjänst vid en tvåspråkig förvaltningsdomstol.

Också den som utnämns till föredragande för viss tid kommer att ha språkbehörighet för uppgiften till utgången av den fastställda tiden. När denna tid har gått ut kommer det att bli möjligt att utnämna endast personer med språkkunskaper enligt 10 § 2 mom. till visstidstjänsten eller tjänsteförhållandet för viss tid. Detta kommer att gälla också de situationer där den person som skött uppdraget innan lagen trädde i kraft skall utnämnas på nytt till uppdraget efter det att lagen har trätt i kraft.

När den föreslagna lagen har trätt i kraft kan utnämningar till föredragandetjänster på viss tid eller tjänsteförhållanden på viss tid göras vid enspråkiga förvaltningsdomstolar om de upphör senast den 30 juni 2004. Bestämmelsen gäller endast föredragande vid enspråkiga förvaltningsdomstolar som inte

har visat nöjaktig muntlig förmåga i det andra språket. Under den sex månader långa övergångstiden har den som är utnämnd till en visstidstjänst eller ett tjänsteförhållande på viss tid möjlighet att avlägga muntligt språkprov med åtminstone vitsordet nöjaktiga. Efter detta är det möjligt att på nytt utnämna honom eller henne i enlighet med 10 § 2 mom. till tjänsten eller tjänsteförhållandet. Meningen med övergångsbestämmelsen är att under en begränsad tid trygga visstidstjänstemännens möjligheter att avlägga de språkprov som behövs.

Övergångsbestämmelserna innebär att en föredragande i de nämnda fallen kommer att ha formell språkbehörighet för tjänsten eller tjänsteförhållandet trots bestämmelserna i 10 § 2 mom.

1.6. Lag om ändring av lagen om försäkringsdomstolen

5 a §. *Språkkunskaper för ledamöter med uppgiften som bisyssla.* Det föreslås att en ny 5 a § fogas till lagen. Paragrafen fastställer de behörighetsvillkor som gäller kunskaperna i svenska och finska hos försäkringsdomstolens läkarledamöter och andra sakkunnigledamöter med uppgiften som bisyssla.

Enligt 1 mom. skall läkarledamöter vid försäkringsdomstolen ha goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. Enligt 4 § skall läkarledamöterna vara legitimerade läkare, vilket betyder att högskoleexamen är ett lagfäst behörighetsvillkor för dem. I gällande examenssystem innehåller högskoleexamina ett mognadsprov på examensspråket. Provet visar att den utexaminerade behärskar språket fullständigt (efter revideringen utmärkt förmåga) om han eller hon har fått sin skolutbildning på det språk som examen avläggs på. I examen ingår också det s.k. lilla språkprovet i det andra inhemska språket, genom vilket man visar god eller nöjaktig förmåga att använda språket. Detta betyder att den som avlagt examen på finska och fått sin skolutbildning på finska har formell språkbehörighet som läkarledamot direkt med stöd av de språkprov som ingår i hans eller hennes examen. På motsvarande sätt är den som avlagt examen på

svenska och som i det s.k. lilla språkprovet fått vitsordet goda formellt behörig för uppdraget som läkarledamot direkt med stöd av de språkprov som ingår i examen.

Enligt 2 mom. skall andra ledamöter än de som avses i 1 mom. med uppgiften som bisyssla förordnas så att försäkringsdomstolen har ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i såväl finska som svenska. I fråga om dessa ledamöter kopplas språkkunskaperna alltså inte till formella krav eller avlagda examina. Denna regleringsteknik är motiverad eftersom det för de andra ledamöterna med uppgiften som bisyssla inte har fastställts behörighetsvillkor som gäller t.ex. examen. Dessa ledamöter kan sålunda ha en mycket varierande utbildning som nödvändigtvis inte innehåller några språkprov. Den finska och den svenska befolkningens rättigheter enligt grundlagen och språklagen och rättssäkerheten förutsätter dock att det också i denna grupp av ledamöter finns medlemmar som behärskar båda språken.

I 3 mom. ingår för tydlighetens skull en bestämmelse enligt vilken bestämmelserna i 1 och 2 mom. skall tillämpas också på suppleanter för läkarledamöter och andra sakkunnigledamöter med uppgiften som bisyssla.

Meningen är att genom *övergångsbestämmelser* trygga att den som har blivit utnämnd för viss tid till läkarledamot eller annan ledamot med uppdraget som bisyssla innan lagen träder i kraft skall fortsätta att ha språkbehörighet i fråga om språkkunskaperna till utgången av den för uppdraget fastställda tiden. Detsamma skall gälla för deras suppleanter.

1.7. Lag om ändring av 6 § lagen om arbetsdomstolen

6 §. Det föreslagna 1 mom. motsvarar gällande lag. Innehållet i sista meningen i gällande 1 mom. kommer dock att bilda ett nytt 4 mom.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller kunskaperna i svenska och finska hos de ledamöter och suppleanter i arbetsdomstolen som enligt 2 § 2 mom. skall vara förtrogna med arbetsförhållanden och som dessutom skall ha avlagt sådan examen som krävs för domartjänst.

Enligt förslaget skall dessa ledamöter av arbetsdomstolen ha goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. I gällande examenssystem innehåller högskoleexamen ett mognadsprov på examensspråket. Provet visar att den utexaminerade behärskar språket fullständigt (efter revideringen utmärkt förmåga) om han eller hon har fått sin skolutbildning på det språk som examen avläggs på. I examen ingår också det s.k. lilla språkprovet i det andra inhemska språket, genom vilket man visar god eller nöjaktig förmåga att använda språket. Detta betyder att den som avlagt examen på finska och fått sin skolutbildning på finska har formell språkbehörighet som ledamot av arbetsdomstolen direkt med stöd av de språkprov som ingår i hans eller hennes examen. På motsvarande sätt är den som har avlagt examen på svenska och som i det s.k. lilla språkprovet fått vitsordet goda formellt behörig för uppdraget som ledamot av arbetsdomstolen direkt med stöd av de språkprov som ingår i examen.

Enligt 3 mom. skall andra ledamöter av arbetsdomstolen än de som avses i 2 mom. utses så att det bland dem finns ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i såväl finska som svenska. I fråga om dessa ledamöter kopplas språkkunskaperna alltså inte till formella krav eller avlagda examina. Denna regleringsteknik är motiverad eftersom det för de ledamöter av arbetsdomstolen som avses i 2 § 3 mom. krävs att de skall vara förtrogna med arbetsförhållanden och tjänsteförhållanden och de kan sålunda ha mycket varierande utbildning som nödvändigtvis inte innehåller några språkprov. Den finska och den svenska befolkningens rättigheter enligt grundlagen och språklagen och rättssäkerheten förutsätter dock att det också i denna grupp av ledamöter finns medlemmar som behärskar båda språken.

Det föreslagna 4 mom. motsvarar innehållet i den sista meningen i gällande 6 §. Av lagtekniska tydlighetsskäl föreslås en flyttning av bestämmelsen om skyldigheten för arbetsdomstolens ledamöter att avgå. Bestämmelsen föreslås bilda ett särskilt moment efter bestämmelserna om behörighetsvillkoren.

Meningen är att genom *övergångsbestäm-*

melser trygga att den som blivit utnämnd för viss tid till ledamot eller suppleant vid arbetsdomstolen innan lagen träder i kraft skall fortsätta att ha språkbehörighet för uppdraget till utgången av den fastställda tiden.

1.8. Lag om ändring av marknadsdomstolslagen

5 a §. *Behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöters språkkunskaper.* Det föreslås att en ny 5 a § fogas till lagen. Paragrafen fastställer de behörighetsvillkor som gäller kunskaperna i finska och svenska för marknadsdomstolens sakkunnigledamöter. Sakkunnigledamöterna skall ha goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. Högskoleexamen är ett lagfäst behörighetsvillkor för sakkunnigledamöterna. I gällande examenssystem innehåller högskoleexamen ett mognadsprov på examensspråket. Provet visar att den utexaminerade behärskar språket fullständigt (efter revideringen utmärkt förmåga) om han eller hon har fått sin skolutbildning på det språk som examen avläggs på. I examen ingår också det s.k. lilla språkprovet i det andra inhemska språket, genom vilket man visar god eller nöjaktig förmåga att använda språket. Detta betyder att den som avlagt examen på finska och fått sin skolutbildning på finska har formell språkbehörighet för uppdraget som sakkunnigledamot direkt med stöd av de språkprov som ingår i hans eller hennes examen. På motsvarande sätt är den som har avlagt examen på svenska och som i det s.k. lilla språkprovet fått vitsordet goda formellt behörig för uppdraget som sakkunnigledamot direkt med stöd av de språkprov som ingår i examen.

I propositionen föreslås inte att utmärkt förmåga att använda någotdera språket skall utgöra ett formellt behörighetskrav för sakkunnigråden vid marknadsdomstolen. Detta motiveras med att underlaget till marknadsdomstolens avgöranden i regel utarbetas av den som föredrar ärendet. En sakkunnigledamot är inte heller ordförande för sammanträdet. Det är sålunda inte nödvändigt att för sakkunnigråden uppställa samma behörighetsvillkor angående deras muntliga och

skriftliga språkkunskaper som för marknadsdomstolens domare och föredragande.

Meningen är att genom *övergångsbestämmelser* trygga att den som har blivit utnämnd för viss tid till sakkunnigledamot innan lagen träder i kraft skall fortsätta att ha språkbehörighet för uppdraget till utgången av den fastställda tiden.

1.9. Lag om ändring av militära rättegångslagen

10 a §. Enligt förslaget skall en ny 10 a § fogas till militära rättegångslagen. Paragrafen fastställer de behörighetsvillkor som gäller kunskaperna i finska och svenska hos militära ledamöter som deltar i behandlingen av militära rättegångsärenden.

I 1 *mom.* ingår bestämmelser om de militära ledamöternas språkkunskaper vid underrätterna. Enligt 10 § 1 *mom.* skall av dessa militära ledamöter en vara officer och en antingen institutsofficer, underofficer, innehavare av militär specialtjänst eller krigsman som hör till manskapet. Dessa militära ledamöter skall förordnas så att det bland ledamöterna som deltar i behandlingen av militära rättegångsärenden finns ett tillräckligt antal militära ledamöter med kunskaper i finska och svenska. I fråga om dessa ledamöter kopplas språkkunskaperna alltså inte till formella krav eller avlagda examina. Denna regleringsteknik är motiverad eftersom högskoleexamen inte är ett krav för de i 10 § 1 *mom.* avsedda militära ledamöterna som inte är officerare. Deras utbildning behöver nödvändigtvis inte innehålla några språkprov. Den finska och den svenska befolkningens rättigheter enligt grundlagen och språklagen och rättssäkerheten förutsätter dock att underrätternas militära ledamöter förordnas så att det bland dem som deltar i behandlingen av militära rättegångsärenden vid underrätterna finns ledamöter som behärskar båda språken.

I 2 *mom.* ingår bestämmelser om de behörighetsvillkor som gäller de militära ledamöternas språkkunskaper vid högsta domstolen och hovrätterna. Enligt 10 § 2 *mom.* skall en militär ledamot av hovrätten vara officer av minst majors grad och enligt 10 § 3 *mom.* skall en militär ledamot av högsta domstolen

vara officer av minst överstes grad. Enligt de föreslagna bestämmelserna skall goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska krävas av dessa militära ledamöter. I gällande examenssystem innehåller den högskoleexamen som krävs av de militära ledamöter som avses i 2 mom. ett mognadsprov på examensspråket. Provet visar att den utexaminerade behärskar språket fullständigt (efter revideringen utmärkt förmåga) om han eller hon har fått sin skolutbildning på det språk som examen avläggs på. I examen ingår också det s.k. lilla språkprovet i det andra inhemska språket, genom vilket man visar god eller nöjaktig förmåga att använda språket. Detta betyder att den som avlagt examen på finska och fått sin skolutbildning på finska har formell språkbehörighet som militär ledamot av högsta domstolen och hovrätten direkt med stöd av de språkprov som ingår i hans eller hennes examen. På motsvarande sätt är den som har avlagt examen på svenska och som i det s.k. lilla språkprovet fått vitsordet goda formellt behörig för uppdraget som militär ledamot direkt med stöd av de språkprov som ingår i examen.

Meningen är att genom *övergångsbestämmelser* trygga att den som blivit utnämnd för viss tid till militär ledamot innan lagen träder i kraft skall fortsätta att ha språkbehörighet för uppdraget till utgången av den fastställda tiden.

1.10. Lag om ändring av 9 § lagen om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen

9 §. Enligt förslaget skall ett nytt 2 mom. fogas till 9 §. Paragrafen fastställer de behörighetsvillkor som gäller kunskaperna i finska och svenska hos överingenjörsråden vid högsta förvaltningsdomstolen. Överingenjörsråden skall ha goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska. Högskoleexamen är ett lagfäst behörighetsvillkor för överingenjörsråd. I gällande examenssystem innehåller högskoleexamen ett mognadsprov på examensspråket. Provet visar att den utexaminerade behärskar språket fullständigt (efter revideringen utmärkt förmåga) om han eller

hon har fått sin skolutbildning på det språk som examen avläggs på. I examen ingår också det s.k. lilla språkprovet i det andra inhemska språket, genom vilket man visar god eller nöjaktig förmåga att använda språket. Detta betyder att den som avlagt examen på finska och fått sin skolutbildning på finska har formell språkbehörighet för uppdraget som överingenjörsråd direkt med stöd av de språkprov som ingår i hans eller hennes examen. På motsvarande sätt är den som avlagt examen på svenska och som i det s.k. lilla språkprovet fått vitsordet goda formellt behörig för uppdraget som överingenjörsråd direkt med stöd av de språkprov som ingår i examen.

I propositionen föreslås inte att utmärkt förmåga att använda vare sig finska eller svenska skall utgöra ett formellt behörighetskrav för överingenjörsråden vid högsta förvaltningsdomstolen. Detta motiveras med att underlaget till högsta förvaltningsdomstolens avgöranden i regel utarbetas av den som föredrar ärendet. I sin egenskap av sakkunnig ledamot är ett överingenjörsråd inte heller ordförande för sammanträdet. Det är sålunda inte nödvändigt att för överingenjörsråden uppställa samma behörighetsvillkor angående deras muntliga och skriftliga språkkunskaper som fördomare och föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen.

Meningen är att genom *övergångsbestämmelser* trygga att den som har blivit utnämnd för viss tid till överingenjörsråd innan lagen träder i kraft skall fortsätta att ha språkbehörighet för uppdraget till utgången av den fastställda tiden.

2. Närmare bestämmelser

I den föreslagna 12 § 3 mom. till lagen om utnämning av domare ingår ett bemyndigande att utfärda förordning. Bestämmelsen gör det möjligt att genom förordning av statsrådet fastställa undantag från de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper och som anges i 12 § 1 mom., om det genom lag eller med stöd av lag inrättas avdelningar eller tjänster vid en domstol för att trygga de språkliga rättigheterna för domkretsens svenska eller finska befolkning. Bemyndi-

gandet förutsätter inga omedelbara åtgärder.

3. Ikraftträdande

Avsikten är att de föreslagna lagarna skall träda i kraft samtidigt som den nya språklagen, dvs. den 1 januari 2004. Behörighetsvillkoren som gäller domarnas språkkunskaper ingår i gällande lag angående den språkkunskap, som skall av statstjänsteman fordras. Denna lag upphävs när den nya språklagen och den lagstiftning som hör samman med den träder i kraft. De föreslagna lagarna förutsätter information till domstolarna samt granskning av domstolarnas utnämningspraxis och rekrytering av sakkunnigledamöter.

4. Lagstiftningsordning

Genom de föreslagna bestämmelserna begränsas de i 17 § grundlagen tillförsäkrade

språkliga rättigheterna inte i något avseende. Strävan med de föreslagna bestämmelserna är uttryckligen att förverkliga de språkliga rättigheterna med hjälp av behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper.

Förslaget till 12 § 3 mom. lagen om utnämning av domare innehåller ett bemyndigande att med förordning av statsrådet föreskriva undantag från lagens språkbehörighetsvillkor, om det genom lag eller med stöd av lag inrättas avdelningar eller tjänster vid en domstol för att trygga de språkliga rättigheterna för den finsk eller svenskspråkiga befolkningen. Bemyndigandet uppfyller kravet på exakt avgränsade bemyndiganden enligt 80 § 2 mom. grundlagen.

De föreslagna lagarna kan därför stiftas som vanliga lagar.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslagen***1.****Lag****om ändring av lagen om utnämning av domare**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 25 februari 2000 om utnämning av domare (205/2000) 1 § 3 mom., rubriken för 11 § samt 12 och 13 § som följer:

1 §

Om riksätten bestäms i Finlands grundlag.

11 §

Allmänna behörighetsvillkor och grunder för utnämning av domare

12 §

Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § kan utnämnas till domare om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller domarnas språkkunskaper vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet kan undan-

tag föreskrivas från de behörighetsvillkor i 1 mom. som gäller språkkunskaper, om det genom lag eller med stöd av lag inrättas avdelningar eller tjänster vid en domstol för att trygga de språkliga rättigheterna för den finsk- eller den svenskspråkiga befolkningen.

13 §

Dispens

Dispens från behörighetsvillkoren kan inte beviljas i fråga om domartjänster.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en domartjänst när denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för en sådan domartjänst för vilken han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig innan lagen trädde i kraft.

En domare som blivit utnämnd för viss tid före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som har visat behjälplig muntlig förmåga i det andra språket och som i övrigt uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren utnämnas till domare för viss tid vid enspråkig domstol, om denna tid går ut senast den 30 juni 2004.

2.

Lag**om ändring av 6 § hovrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i hovrättslagen av den 21 januari 1994 (56/1994) 6 § som följer:

6 §

dragande.

Föredragande vid hovrätten

Föredragande vid hovrätten är assessor och fiskal. Behörighetsvillkor för tjänsterna som assessor och fiskal är juris kandidatexamen samt erfarenhet av domaruppgifter.

För tjänst som föredragande är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom hovrättens domkrets samt

1) vid enspråkiga hovrätter nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga hovrätter nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Även en ledamot av hovrätten kan vara föredragande. I arbetsordningen kan också en annan tjänsteman som uppfyller behörighetsvillkoren i 2 mom. förordnas till före-

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en tjänst som föredragande när denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för en sådan tjänst som föredragande för vilken han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig innan lagen trädde i kraft.

Den som blivit utnämnd för viss tid till föredragande före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren, utom kravet på nöjaktig förmåga att i tal använda domkretsens andra språk, utnämnas till föredragande i tjänsteförhållande för viss tid vid enspråkig domstol, om denna tid går ut senast den 30 juni 2004.

3.

Lag**om ändring av tingsrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tingsrättslagen av den 28 juni 1993 (581/1993) 13 a § sådan den lyder i lag 1182/2000 och
fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

4 a §

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 3 a § 2 mom. kan utnämnas till tingsfiskal och den som uppfyller behörighetsvillkoren i 4 § 2 mom. kan utnämnas till notarie, om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom tingsrättens domkrets samt

1) vid enspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna för notaries vid Ålands tingsrätt utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (11144/1991) genom förordning av statsrådet.

13 a §

Vid tingsrätten kan det för mål och ärenden som skall behandlas av jorrdomstolen finnas tjänster som jordrechtsingenjör. Jordrättsingenjören är behörig att behandla jordrättsmål och jordrättsärenden även vid andra tingsrätter som behandlar jordrättsmål och jordrättsärenden. Angående jordrechtsingenjörernas samarbetsområden i enlighet med deras arbetssituation bestäms genom förordning av justitieministeriet.

För tjänsten som jordrechtsingenjör krävs för uppgiften lämplig diplomingenjörsexamen inom lantmäteribranschen vid en teknisk högskola och god erfarenhet av verkställande av fastighetsförrättningar och god förtrogenhet med värdering av fastigheter.

För den som utnämns till en tjänst som jordrechtsingenjör är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom tingsrättens domkrets samt

1) vid enspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Jordrechtsingenjören utnämns i den ordning som bestäms i fråga om tingsdomare. Innan utnämningsframställning görs skall domarförslagsnämnden inhämta yttrande av lantmäteriverkets centralförvaltning om sökandena till en jordrechtsingenjörstjänst. Jordrättsingenjörerna har den rätt att kvarstå i tjänsten som i grundlagen bestäms för domare.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en tjänst som tingsfiskal när denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för en sådan tjänst som tingsfiskal för vilken han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig innan lagen trädde i kraft.

Den som blivit utnämnd för viss tid till tingsfiskal före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid, och den som blivit utnämnd till notarie före h-

gens ikraftträdande är behörig till praktiktids slut.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren, utom kravet på nöjaktig för-

måga att i tal använda domkretsens andra språk, utnämnas till tingsfiskal i tjänsteförhållande för viss tid eller till notarie vid enspråkig domstol, om denna tid går ut senast den 30 juni 2004.

4.

Lag

om ändring av 2 a § lagen angående Högsta förvaltningsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 22 juli 1918 angående Högsta förvaltningsdomstolen (17/1918) 2 a § 3 mom., sådant det lyder i lag 107/2000, som följer:

2 a §

Behörighetsvillkor för en ledamot med uppdraget som bisyssla är lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska eller naturvetenskapliga området. Dessutom förutsätts att ledamoten är förtrogen med uppgifter som hör till området för den lagstiftning som skall tillämpas. För en sådan ledamot med uppgiften som bisyssla som utnämns till miljösakkunnigråd är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper goda muntliga

och skriftliga kunskaper i finska samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som blivit utnämnd för viss tid till ledamot med uppdraget som bisyssla före denna lags ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppdraget till utgången av denna tid.

5.

Lag**om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen den 26 mars 1999 om förvaltningsdomstolarna (430/1999) en ny 8 a § samt till 10 §, sådan den lyder i lag 106/2000, ett nytt 2 mom. som följer:

8 a §

Behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöters språkkunskaper

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 8 § kan förordnas till sakkunnigledamot eller suppleant vid en förvaltningsdomstol, om han eller hon har goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöternas och suppleanternas språkkunskaper vid Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

10 §

Föredragande

För tjänst som föredragande är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i

befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Denna lag träder i kraft den 20 .

En sakkunnigledamot eller suppleant som blivit förordnad för viss tid före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av denna tid.

Den som är utnämnd till föredragande när denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för en sådan föredragandetjänst för vilken han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig innan lagen trädde i kraft.

En föredragande som blivit utnämnd för viss tid före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren, utom kravet på nöjaktig förmåga att i tal använda befolkningens andra språk inom domkretsen, utnämnas till föredragande i tjänsteförhållande för viss tid vid enspråkig förvaltningsdomstol, om denna tid går ut senast den 30 juni 2004.

6.

Lag**om ändring av lagen om försäkringsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till lagen den 21 februari 2003 om försäkringsdomstolen (132/2003) en ny 5 a § som
 följer:

5 a §

*Språkkunskaper för ledamöter med uppgiften
 som bisyssla*

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 4 § kan förordnas till läkarledamot vid försäkringsdomstolen, om han eller hon har goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

De ledamöter med uppgiften som bisyssla som avses i 5 § skall förordnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i finska och ett tillräckligt

antal ledamöter med kunskaper i svenska.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas också på suppleanter för läkarledamöter och andra sakkunnigledamöter med uppgiften som bisyssla.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som blivit utnämnd för viss tid till läkarledamot eller annan sakkunnigledamot med uppgiften som bisyssla före denna lags ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av denna tid.

7.

Lag**om ändring av 6 § lagen om arbetsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 31 juli 1974 om arbetsdomstolen (646/1974) 6 §, sådan den lyder i lag
214/2000, som följer:

6 §

Till ledamot och suppleant i arbetsdomstolen kan utnämnas finska medborgare som har fyllt tjugo år och som inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 1 mom. samt i 2 § 2 mom. kan utnämnas till ledamot eller suppleant i arbetsdomstolen, om han eller hon har goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

De ledamöter av arbetsdomstolen som avses i 2 § 3 mom. skall utnämnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal ledamö-

ter med kunskaper i finska och ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i svenska.

Presidenten, arbetsdomstolsrådet och ledamöterna samt suppleanterna skall avgå då de fyller 67 år.

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som blivit utnämnd för viss tid till ledamot eller suppleant i arbetsdomstolen före denna lags ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av denna tid.

8.

Lag**om ändring av marknadsdomstolslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till marknadsdomstolslagen av den 28 december 2001 (1527/2001) en ny 5 a § som
 följer:

5 a §

kunskaper i svenska.

*Behörighetsvillkor som gäller kraven på sak-
 kunnigledamöters språkkunskaper*

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 5
 § kan utnämnas till sakkunnigledamot vid
 marknadsdomstolen, om han eller hon har
 goda muntliga och skriftliga kunskaper i
 finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som blivit utnämnd för viss tid till
 sakkunnigledamot före denna lags ikraftträ-
 dande är i fråga om språkkunskaperna behö-
 rig för uppgiften till utgången av denna tid.

9.

Lag**om ändring av militära rättegångslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till militära rättegångslagen av den 25 mars 1983 (326/1983) en ny 10 a § som följer:

10 a §

En underrätts militära ledamöter och sup-
 pleanterna för dem skall förordnas så att det
 bland dem finns ett tillräckligt antal militära
 ledamöter med kunskaper i finska och ett till-
 räckligt antal ledamöter med kunskaper i
 svenska.

För en militär ledamot av högsta domstolen
 eller en hovrätt är de behörighetsvillkor som
 gäller språkkunskaper goda muntliga och

skriftliga kunskaper i finska samt nöjaktiga
 muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som blivit utnämnd för viss tid till mi-
 litär ledamot före denna lags ikraftträdande
 är i fråga om språkkunskaperna behörig för
 uppgiften till utgången av denna tid.

10.

Lag**om ändring av 9 § lagen om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till 9 § lagen den 26 juni 1992 om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen (576/1992) ett nytt 2 mom. som följer:

9 §

— — — — —
 För den som förordnas till överingenjörsråd är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

— — — — —
 Denna lag träder i kraft den 20 .
 Den som blivit utnämnd för viss tid till överingenjörsråd före denna lags ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av denna tid.

Helsingfors den 24 oktober 2003

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Johannes Koskinen*

1.**Lag****om ändring av lagen om utnämning av domare**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 25 februari 2000 om utnämning av domare (205/2000) 1 § 3 mom., rubriken för 11 § samt 12 och 13 § som följer:

*Gällande lydelse***1 §**

Om riksätten bestäms i Finlands grundlag. Om Ålands förvaltningsdomstol bestäms i lagen om Ålands förvaltningsdomstol (547/1994).

11 §

Behörighetsvillkor och grunder för utnämning av domare

12 §

Dispens

Dispens från behörighetsvillkoren kan inte beviljas i fråga om domartjänster.

*Föreslagen lydelse***1 §**

Om riksätten bestäms i Finlands grundlag.

11 §

Allmänna behörighetsvillkor och grunder för utnämning av domare

12 §

Behörighetsvillkor som gäller domares kunskaper i finska och svenska

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 11 § kan utnämnas till domare om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom domstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga domstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller domarnas språkkunskaper vid Ålands tingsrätt och Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

Genom förordning av statsrådet kan undantag föreskrivas från de behörighetsvillkor i 1 mom. som gäller språkkunskaper, om det genom lag eller med stöd av lag inrättas avdelningar eller tjänster vid en domstol för att trygga de språkliga rättigheterna för den finsk- eller den svenskspråkiga befolkningen.

13 §

Språkkunskaper

Om språkkunskaper som krävs för en domartjänst bestäms särskilt.

13 §

Dispens

Dispens från behörighetsvillkoren kan inte beviljas i fråga om domartjänster.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en domartjänst när denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för en sådan domartjänst för vilken han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig innan lagen trädde i kraft.

En domare som blivit utnämnd för viss tid före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som har visat behjälplig muntlig förmåga i det andra språket och som i övrigt uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren utnämnas till domare för viss tid vid enspråkig domstol, om denna tid går ut senast den 30 juni 2004.

2.

Lag**om ändring av 6 § hovrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i hovrättslagen av den 21 januari 1994 (56/1994) 6 § som följer:

Gällande lydelse

6 §

Föredragande vid hovrätten

Föredragande vid hovrätten är assessor och fiskal. Behörighetsvillkor för tjänsterna som assessor och fiskal är juris kandidatexamen samt erfarenhet av domaruppgifter.

Även ledamot av hovrätten kan vara föredragande. I arbetsordningen kan också någon annan tjänsteman förordnas till föredragande.

Föreslagen lydelse

6 §

Föredragande vid hovrätten

Föredragande vid hovrätten är assessor och fiskal. Behörighetsvillkor för tjänsterna som assessor och fiskal är juris kandidatexamen samt erfarenhet av domaruppgifter.

För tjänst som föredragande är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom hovrättens domkrets samt

1) vid enspråkiga hovrätter nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga hovrätter nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Även en ledamot av hovrätten kan vara föredragande. I arbetsordningen kan också en annan tjänsteman som uppfyller behörighetsvillkoren i 2 mom. förordnas till föredragande.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en tjänst som föredragande när denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för en sådan tjänst som föredragande för vilken han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig innan lagen trädde i kraft.

Den som blivit utnämnd för viss tid till föredragande före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

När denna lag har trätt i kraft kan en person som uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren, utom kravet på nöjaktig förmåga att i tal använda domkretsens andra språk, utnämnas till föredragande i tjänsteförhållande för viss tid vid enspråkig domstol, om denna tid går ut senast den 30 juni 2004.

3.

Lag**om ändring av tingsrättslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tingsrättslagen av den 28 juni 1993 (581/1993) 13 a § sådan den lyder i lag 1182/2000 och
fogas till lagen en ny 4 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a §

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 3 a § 2 mom. kan utnämnas till tingsfiskal och den som uppfyller behörighetsvillkoren i 4 § 2 mom. kan utnämnas till notarie, om han eller hon har utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom tingsrättens domkrets samt

1) vid enspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller språkkunskaperna för notaries vid Ålands tingsrätt utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

13 a §

Vid tingsrätten kan det för mål och ärenden som skall behandlas av jorrdomstolen finnas tjänster som jordreättsingenjör. Jordrättsingenjören är behörig att behandla jordrättsmål och jordreättsärenden även vid andra tingsrätter som behandlar jordrättsmål och jordreättsärenden. Angående jordreättsingenjörernas samarbetsområden i enlighet med deras arbetssituation bestäms genom justitieministeriets beslut.

För tjänsten som jordreättsingenjör krävs för uppgiften lämplig diplomingenjörsexamen inom lantmäteribranschen vid en teknisk högskola och god erfarenhet av verkställande av fastighetsförrättningar och god förtrogenhet med värdering av fastigheter.

Jordreättsingenjören utnämns i den ordning som bestäms i fråga om tingsdomare. Innan utnämningsframställning görs skall domarförslagsnämnden inhämta yttrande av lantmäteriverkets centralförvaltning om sökandena till en jordreättsingenjörstjänst. Jordrättsingenjörerna har den rätt att kvarstå i tjänsten som i grundlagen bestäms för domare.

13 a §

Vid tingsrätten kan det för mål och ärenden som skall behandlas av jorrdomstolen finnas tjänster som jordreättsingenjör. Jordrättsingenjören är behörig att behandla jordrättsmål och jordreättsärenden även vid andra tingsrätter som behandlar jordrättsmål och jordreättsärenden. Angående jordreättsingenjörernas samarbetsområden i enlighet med deras arbetssituation bestäms genom *förordning av justitieministeriet*.

För tjänsten som jordreättsingenjör krävs för uppgiften lämplig diplomingenjörsexamen inom lantmäteribranschen vid en teknisk högskola och god erfarenhet av verkställande av fastighetsförrättningar och god förtrogenhet med värdering av fastigheter.

För den som utnämns till en tjänst som jordreättsingenjör är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom tingsrättens domkrets samt

1) vid enspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga tingsrätter nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Jordreättsingenjören utnämns i den ordning som bestäms i fråga om tingsdomare. Innan utnämningsframställning görs skall domarförslagsnämnden inhämta yttrande av lantmäteriverkets centralförvaltning om sökandena till en jordreättsingenjörstjänst. Jordrättsingenjörerna har den rätt att kvarstå i tjänsten som i grundlagen bestäms för domare.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som är utnämnd till en tjänst som tingsfiskal när denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för en sådan tjänst som tingsfiskal för vilken han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig innan lagen trädde i kraft.

Den som blivit utnämnd för viss tid till tingsfiskal före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid, och den som blivit utnämnd till notarie

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

före lagens ikraftträdande är behörig till praktiktidens slut.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren, utom kravet på nöjaktig förmåga att i tal använda domkretsens andra språk, utnämnas till tingsfiskal i tjänsteförhållande för viss tid eller till notarie vid enspråkig domstol, om denna tid går ut senast den 30 juni 2004.

4.

Lag**om ändring av 2 a § lagen angående Högsta förvaltningsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 22 juli 1918 angående Högsta förvaltningsdomstolen (17/1918) 2 a § 3 mom., sådant det lyder i lag 107/2000, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §

2 a §

Behörighetsvillkor för en ledamot med uppdraget som bisyssla är lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska eller naturvetenskapliga området. Dessutom förutsätts att ledamoten är förtrogen med uppgifter som hör till området för den lagstiftning som skall tillämpas.

Behörighetsvillkor för en ledamot med uppdraget som bisyssla är lämplig högre högskoleexamen inom det tekniska eller naturvetenskapliga området. Dessutom förutsätts att ledamoten är förtrogen med uppgifter som hör till området för den lagstiftning som skall tillämpas. För en sådan ledamot med uppgiften som bisyssla som utnämns till miljösakunnigråd är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som blivit utnämnd för viss tid till ledamot med uppdraget som bisyssla före denna lags ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppdraget till utgången av denna tid.

5.

Lag**om ändring av lagen om förvaltningsdomstolarna**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen den 26 mars 1999 om förvaltningsdomstolarna (430/1999) en ny 8 a § samt
till 10 §, sådan den lyder i lag 106/2000, ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 a §

Behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöters språkkunskaper

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 8 § kan förordnas till sakkunnigledamot eller suppleant vid en förvaltningsdomstol, om han eller hon har goda muntliga och skriftliga kunskaper i befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller sakkunnigledamöternas och suppleanternas språkkunskaper vid Ålands förvaltningsdomstol utfärdas med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) genom förordning av statsrådet.

10 §

Föredragande

10 §

Föredragande

För tjänst som föredragande är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i

befolkningsmajoritetens språk inom förvaltningsdomstolens domkrets samt

1) vid enspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att förstå och i tal använda det andra språket samt

2) vid tvåspråkiga förvaltningsdomstolar nöjaktig förmåga att i tal och skrift använda det andra språket.

Denna lag träder i kraft den 20 .

En sakkunnigledamot eller suppleant som blivit förordnad för viss tid före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av denna tid.

Den som är utnämnd till föredragande när denna lag träder i kraft är i fråga om språkkunskaperna fortfarande behörig för en sådan föredragandetjänst för vilken han eller hon med avseende på språkkunskaperna var behörig innan lagen trädde i kraft.

En föredragande som blivit utnämnd för viss tid före lagens ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för tjänsteförhållandet till utgången av denna tid.

När denna lag har trätt i kraft kan en person som uppfyller de i lag föreskrivna behörighetsvillkoren, utom kravet på nöjaktig förmåga att i tal använda befolkningens andra språk inom domkretsen, utnämnas till föredragande i tjänsteförhållande för viss tid vid enspråkig förvaltningsdomstol, om denna tid går ut senast den 30 juni 2004.

7.

Lag**om ändring av 6 § lagen om arbetsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 31 juli 1974 om arbetsdomstolen (646/1974) 6 §, sådan den lyder i lag
214/2000, som följer:

Gällande lydelse

6 §

Till ledamot och suppleant i arbetsdomstolen kan utnämnas finsk medborgare som har fyllt tjugo år och som inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Presidenten, arbetsdomstolsrådet och ledamöterna samt suppleanterna skall avgå då de fyller 67 år.

Föreslagen lydelse

6 §

Till ledamot och suppleant i arbetsdomstolen kan utnämnas finska medborgare som har fyllt tjugo år och som inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Den som uppfyller behörighetsvillkoren i 1 mom. samt i 2 § 2 mom. kan utnämnas till ledamot eller suppleant i arbetsdomstolen, om han eller hon har goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska samt nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

De ledamöter av arbetsdomstolen som avses i 2 § 3 mom. skall utnämnas så att det bland dem finns ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i finska och ett tillräckligt antal ledamöter med kunskaper i svenska.

Presidenten, arbetsdomstolsrådet och ledamöterna samt suppleanterna skall avgå då de fyller 67 år.

_____ Denna lag träder i kraft den 20 .

Den som blivit utnämnd för viss tid till ledamot eller suppleant i arbetsdomstolen före denna lags ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av denna tid.

10.

Lag**om ändring av 9 § lagen om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen**

I enlighet med riksdagens beslut
 fogas till 9 § lagen den 26 juni 1992 om behandling av besvärssärenden vid patent- och registerstyrelsen (576/1992) ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

9 §

För den som förordnas till överingenjörsråd är de behörighetsvillkor som gäller språkkunskaper goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska och nöjaktiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
 Den som blivit utnämnd för viss tid till överingenjörsråd före denna lags ikraftträdande är i fråga om språkkunskaperna behörig för uppgiften till utgången av denna tid.*